

VASÁRNAPI UJSÁG

45-İK SZÁM. 1885.

BUDAPEST, NOVEMBER 8.

XXXII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 frt / POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 félévre... 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 8 frt / félévre... 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 egész évre 6 frt / félévre... 3 * Külföldi előfizetésekre a postai megnevezéssel rendelendő a csatlakozó.

JÓSIKA JULIA. PÁLYAVEZETŐ

FIATAL LEÁNYOK SZÁMÁRA.
Korszerűen átdolgozta: **Kuliffay Beniczky Irma**
Második bővített kiadás.
Jósika Julia aczélmetszetű arcképével.
Ára füzve 2 frt. — Diskótésben 2 rt 80 kr.

TARTALOM: A gyermek és szülők közti viszony. — A fiatal leány családja körében. — Illem és társadalom. — A levélírásról. — Légy embe szavadnak. — Rendszertét, tisztaság. — Egy varázsige. — Türelem. — Az időnek helyes beosztásáról. — A mulasztás büne. — Olvasás és olvasmány. — A kiket nem szeretünk. — Fényezés, pazárás. — Feltámadás. — Takarékoság, gazdálkodás. — Megmondolás. — Megfontolás. — Két baj közül a kisebbet kell választani. — Az egészség és szépség ápolása és fenntartása. — Az arcnak helyes és szép kifejezése. — Szellemi szépség. — Hölgyek és urak a társadalmi életben. — Üdvözlés — köszöntés. Világba lépés és bemutatás. — Az illem étkezés szabályai. — Látogatás. — Hangverseny és színház. — Tánc és bál. — A jégen. — Az öltözék. — Irásbeli közlekedés.

Legjobb ajánlatra érdemes a híres dr. Forti-féle sebtapasz.

Ezen, gyógyhatása folytán a legzélesebb körben jellese ismert és sokszorosan kipróbált sebtapasz oszlató, érlelő hatása következtében, egyesülve fájdalomcsillapító tulajdonságával, meglepően gyors és gyökeres gyógyítást eredményez minden nemű bármiként keletkezett **sebeknek, dagasztatok, sérülések (zúzódásoknak), gyaladások és keményedéseknek.** Nem kevésbé gyógyulást szerez a legkülönbözőleggyeb, a használati utasításban kimerítően felsorolt betegségeken. Kiváltképpen pedig nem eléggé ajánlható a női mellnek a gyermek-elválasztás alkalmával előforduló gyaladásánál vagy megkeményedésénél. — Egy csomag ára használati utasítással: kisebb 50 kr., nagyobb 1 frt, postán küldve szállítólével- és csomagolásért 10 krral több. Csak 1 frtos csomagok szállítatnak.
Valódi minőségben kapható Budapesten: Török József ur gyógyszer-tárban, VI. ker. király-utca 12. szám alatt, valamint a legtöbb más fővárosi gyógyszer-tárban is: ugyancsak Magyarország valamennyi nagyobb gyógyszer-tárban: **Bécsben:** bold. dr. Girtler József gyógyszer-tárban, Freung 7; Scharer Konrad gyógyszer-tárban (az arany keresztben), VII. Mariahilferstrasse 72; továbbá Fritz G. és R., Bräunerstrasse 5. **Prágában:** Fürst J. gyógyszer-tárban, Schillinggasse. **Grácban:** Nedwed A., gyógyszer. Murplatz. **Triestben:** Frasmayer Antonio gyógyszer. ez előtt Rocca P., a két szerezcsenhez, fő-tér. **Jászvásáron:** Engel J. gyógyszer. — Megrendelések az összeg beklüldése vagy utánvév mellett pontosan teljesítetnek. — A készítő címe: Budapest, I., vár, Nándor-utca 1. sz.

SIGMUND JÓZSEF
Rumburgi vászna, — kész fehérneműk, — női, férfi- és gyermek-harisnyák, — alsó- ingek és nadrágok, Jaeger-féle normál-árak, — mind e szakmába vágó cikkeket a legjobb minőségben s a legújtanosabban, ajánl
SIGMUND JÓZSEF
Budapest, IV., városház-utca 2-4. sz. alatt.
— Alapított 1846.
Arjegyzékkel bérmentve szolgálok.

ARCZBÓR
A szépség egyik fő feltétele a szép arczbór. Még a legkisebb sepek alkotásán arcz is elbájo- hat, ha annak bőre kifogástalan. A legszabab- lyosabb szépség pedig csak akkor lesz kelően méltányolva, ha a bőr és annak színe nem különbözik a tisztaságtól, fényt és fiatal üdö- sget. Számtalan hölgy élvezti minden idegen- től a szépségre, ha arczbórral kifogástolható. Hogy lehet ez szép és életfrisseségű maradjon a késő- egykorig, használjuk a számos tekintély, s ezek között Fyfeuch tandr Londonban, Reipi tandr, dr. Jünger, dr. Raudnitz, stb. által ajánlt, 4 év- óta százezerektől sikerrel használt **Lengyel- féle nyírbalzsamot.** Ezen kedvelt szépség- szer a káros kendőzés, szenvedélyek vagy egyéb okoknál fogva tönkre tett arczbór, sőt a himlő által szétroncsolt bőrszervezt és is újra fölírásit és simává teszi. A fonyadt száraz bőrt leginkább a korosabb urak és hölgyek által ügyembe vendő.
Hogy Dr. Lengyel nyírbalzsamán kívül nem létezik jobb és megbízhatóbb szer a bőr fenntartása és szépségére, mindazok ellis- merik, a kik kísérletet tettek vele. — Egy korsóval 1 frt 50 kr. —
Főletét Magyarország számára: Török József gyógyszer- tárában Budapest, király-utca 12. sz. a. Pozsonyban: Pisztery Bédognál. Mihalycsán. — Temesvárott: Turczay Istvánnál. Bécsben: J. Stephanplatz Nr. 6.

Egy beteg- és gyermek-szobából
hiányoz-
nak a
BITTNER-féle
Conifera-Sprit.
Kapható a gyógyszer-tárakban,
azonban világosan Bittner-féle
Conifera-Sprit és Bittner-féle
szabadék porlasztó kérendő.
2015 Fő letét:
Bittner Gyula gyógyszer-táránál
Beichmanuban, Alag-Annsztai;
BUDAPESTEN: Török József;
gyógyszert, király-utca 12.

A „FRANKLIN-TÁRSULAT” kiadá-
sában Budapeston megjelent s minden
könyvárusnál kapható — az osztrák
tartományok számára **SZELINSKI**
GYÖRGY cs. kir. egyet. könyváru-
sál Bécsben J., Stephanplatz Nr. 6.

ÁLLATGYÓGYÁSZAT
avagy
a lovak, szarvasmarhák,
juhok, kecskék és sertések
s egyéb hasznos háziállat-
ok betegségeinek megis-
merése s gyógyítása.
Állatorvosok, falusi gazdák és
gazdatisztek számára
irták
EISENMAYER SANDOR
és
GÖBEL COELESTIN.
Negyedik kiadás.
Ára füzve 80 kr.

A „FRANKLIN-TÁRSULAT”
kiadásában Budapeston megjelent és minden könyvárusnál kapható — az osztrák tarto-
mányok számára **Szelinszki György** cs. k. egyet. könyvárusnál Bécsben, I., Stefansplatz 6.

az 1886-ik évre szóló általánosan kedvelt dús tartalmu NAPTÁRAK

ISTVÁN BÁCSI NAPTÁRA. XXXI. évfolyam. Képekkel. Alapítá Majer István. Füzve 50 kr.	BORÁSZATI NAPTÁR. Szerkeszti Nyári Ferencz. XIII. évfolyam. Füzve 80 kr.
PROTESTÁNS UJ KÉPES NAPTÁR. XXXII. évfolyam. Szerkeszti Dúzs Sándor. Füzve 50 kr.	NEVESSÜNK! Uj humorisztikus naptár. XVII. év- folyam. Képekkel. Füzve 40 kr.
FALUSI GAZDA NAPTÁRA. XXII. évfolyam. Szerkeszti Sporzon Pál. Füzve 80 kr.	A MAGYAR NÉP NAPTÁRA. Szerkeszti ifj. Tutár Péter. Képekkel. XXXI-ik évfolyam. Füzve 25 kr.
LIDERCZ-NAPTÁR. XXV. évfolyam, képekkel; tartalmaz büneseteket, csodálatos tünemények-, tündér- regéket, vadász és utikalandokat stb. Füzve 60 kr.	HATÁRIDÓ-NAPTÁR, mindennemű hivatalno- kok, ügyvédek, jegyzők, orvosok, gazdatisztek, utazók és üzérek számára, hasznos jegyzetekkel és 366 üres lappal ellátva, irópapíron és kemény kötésben 1 frt 20 kr.
HONVÉD-NAPTÁR (együttal katonai naptár), szer- keszti Áldor Imre. XIX-dik évfolyam. Füzve 60 kr.	SPORT-NAPTÁR. Szerkeszti Fenyő Sándor. I. év- folyam. Vásznonba csinosan kötve 2 frt.
NÓK NAPTÁRA. XVIII. évfoly. Képekkel. Füzve 60 kr.	UJ FALI NAPTÁR egész iv 20 kr.
SZÉKELY-EGYELETI KÉPES NAPTÁR. Szerkesztő-bizottság: Boehkor Károly, Buzogány Áron, Deák Farkas, Imecs Jákó, Nagy Gábor, Szász Károly, Szilágyi Sándor, Turóczi Adolf. V-dik évfolyam. Füzve 25 kr.	NEUER ILLUSTR. VOLKS-KALENDER für Ungarn u. Siebenbürgen. XXI. Jahrgang. Geheftet 50 kr.
	WANDKALENDER, ein ganzer Bogen. 20 kr.

BÁRÓ APOR KÁROLY.

1815—1885.

Néhány napja azt a szomorú hírt hozta Maros-Vásárhelyről a táviró, hogy báró Apor Károlyt, a marosvásárhelyi kir. tábla — s a Kemény Zsigmond nevét viselő irodalmi társaság elnökét erős szélhűdés érte s állapotja reménytelen; s pár napra rá — hogy a tudósítás nem volt túlzott: halála híret hozta a hírverő. B. Apor Károly azon kevés számú családok egyikének a sarjadéka, melyek családok ősi eredetét a mondai korszakba, talán Árpád s a hétvezérek előtti korba tudják felvinni. Három család van a székelyek közt, melyek a hagyomány szerint az ős rabonánoktól — a magyarok bejövetele előtt, a hün-
utód székelyek főnökeitől származnak. Ezek az altorjai Apor-, a csikszentmihályi Sándor- és az ábrahámfalvi Ugron-család; az első a háromszéki-, a másod-
dik a csik-, a harmadik az udvarhely-
széki rabonán maradéka.

eredélyi fő kormányzésekhez tette át s még azon évben Maros-Vásárhelyre a kir. táblához, Föld-
vály Farkas itélőmester oldala mellé joggyakor-
nokul. Itt a szokásos jogi vizsgát oly kitünő
sikerrel tette le, hogy a legelső üresedéskor őt
a királyi tábla, fiatal kora daczára, táblai ülnö-
kül kandidálta, a mire — számfellett — 1842-
ben ki is nevezetett s e minőségben az erdélyi
országgyűléseknek is hivatalból tagja volt. Itt
Apor a konzervatív párthoz csatlakozott, de a

konzervatívok között inkább a mérsékelt s ki-
egyenlítő, mint a túlzó és merev elemhez tar-
tozott.
Az 1848-diki mozgalmakban mint nemzetőr
részt vett ugyan, de az év végén, mikor a dolgok
rosszabb fordulatot vettek, elmenekült az
országából. 1849. végén gr. Mikó Imrével együtt
visszatért Erdélybe s törvényszéki szolgálatot
vállalt — először Kolozsvárt, aztán Maros-Vá-
sárhelyt, Fogarasban, stb. 1854-ben az akkori
katonai mozgalmak miatt (akkor volt a
krimi háború) a fogarasi törvényszék felos-
zlattatván, Apor a nagyszabonyi főtör-
vényszékhez osztatott be mint előadó,
s ugyanazon év augusztus havában a
marosvásárhelyi törvényszék elnökévé
mozdítottatott elő. 1857-ben, midőn az
urbéri törvényszékek rendeztettek, an-
nak is elnökévé tették. 1860-ban julius
elején báró Jósika Lajos az urbéri főtör-
vényszék elnökségétől visszalépvén, he-
lyét báró Apor foglalta el.
1861. június 17-én a fő kormányzések
egyhangú kandidálására az erdélyi tör-
vényes kir. tábla elnökévé nevezte ki ő
felsége s ugyanazon év Szent István nap-
ján (augusztus 20.) gróf Nemes János
kir. biztos által e hivatalába régi szokás
szerint be is igttattott. Természetesen
csak ideiglenes, mert a kir. táblai el-
nökség az ország kardinális hivatalai közé
tartozván, az összeülő országgyűlés
által kelle választatnia. Mikor e tábla
1863-ban ideiglenes, újból német tör-
vény szerint eljáró kir. táblává alakitta-
tott át, ismét báró Apor lett elnöke.
Végre 1869. május elején az ujonan
felállított marosvásárhelyi kir. itélő tábla
elnökévé nevezetett az alkotmányosan
megkoronázott király által, és ezuttal
harmadszor. E minőségben működött
élete fogytáig.
Elégé változatos politikai s hivatali
pályájának e rövidre vont rajza után szól-
junk meg báró Apor Károly magán- és
polgári életéről is pár szót. Egyike volt ő
Erdély legkitünőbb gazdáinak, különö-
sen a gyümölcs- és bortermeles terén,
jó falusi rizling borai a Kemény Istvánéi-
val vetekedtek, s Párisban is első érmet
nyertek. Mint a marostordai gazdasági
egyesület elnöke nagy és sikeres tevé-
kenységet fejtett ki a gyümölcstenyésztés
előmozdítása körül.

BÁRÓ APOR KÁROLY.

A következő évben már Kolozsvárra, az

Az anyagi érdekeken kívül élénk érteke volt a szellemi — s jelesen az irodalmi érdekek iránt. Mint egyik öse, Apor Péter, a kinek a nemzeti fejedelmek korabeli Erdély társadalmi életének egyik legérdekesebb rajzát köszönjük, ő is szorgalmasan vezetett naplót s emlékiratokat hagyott hátra.

S midőn az irodalom néhány lelkes barátja és művelője Erdélyben egy Kemény Zsigmond-társaság alapítását tűzte ki célul, mely mintegy vidéki Kisfaludy-társaság kívánt lenni, — az alakulók felkérésére készséggel vállalta el annak elnökségét, s idő-, fáradság- és pénzbeli áldozatokat nem kimélt, hogy a zsenge társaságot felvirágoztassa. Bizonyára nem rajta mult, hogy az mindeddig oly kevés sikert bírt felmutatni. De ha igaz a hír, úgy holta után annak feltámadását s izmosabb életet ugyanő biztosít: végrendelete hagyományá által.

B. Apor Károly családot nem hagy hátra s ha az oldalági Aporok közül valamelyik ki nem emelkedik, benne a rabonbánok utolsó hirneves sarja száll sirjába!

1885.

„S népek hazája, nagy világ,
Hozzád bátran kiált:
Egy ezred évi szenvedés
Kér étet vagy halált!”
Vörösmarty.

Valami van a levegőben,
A mi úgy pezsdíti a vért,
Mint mozdul minden rügy és bimbó,
Mihelyt a tavasz visszatér.

Mintha keleti szellő szállna
S tovasöpörné a ködöt,
Mely sok, sok száz év gondjaképen
Völgyet-hegyet úgy befödött.

És, mintha új életre kelne
Az erdő és a róza-sík
És bátrabb harsánssal folya
Folyóink, mit vig hajó hasát.

Mi, a kik titkolt szegény-pirral
Néztek a boldog idegent
S kopottas menténkel takartuk,
A mi emésztett idebent:

Most hiva várjuk a világot,
Hogy lássa, nézze a magyart,
A bérc-karját, a meddő terjed
A Maros-, Tisza-, Duna-part.

S büszkén mutatja agg és gyermek
Az ósk drága örökét,
Mit vér megszerzett, könny megtartott
S megszentelt annyi veriték.

Mi, a kik jártunk, mint a szarvas
Jár szép pagonnyán, ezéltalan
S nyugton gelgelve, szajmát oltva
Eléli, a hány napja van:

Most, mint az erdő ura járunk,
Tudván: sűrűnk mért szegjük át,
Mint méri, szabja, törí, osztja
Bölcs gazda ősi birtokát.

Mentét leveleve, hétköznapra,
Felgyürt karokkal, sorba mind
A sikra szállt ki, valamennyi,
A hol csak terhes munka int —

S kardot letéve, váltá helyét
A toll, a vésű, az eszet
S a természet mit nyersen formált,
A szellem által nyert becsot.

Mint egykor harcra, most is bátran
Versenyre hívjuk társaink,
Népek sorában helyet kérve,
A hol a dícsőbb palma int.

S eljönnek ők, éjszaktól délig,
Nyugattól egész keletig
És a magyart, mint édes testvért,
Forró köblökre ölelik.

És a szabadság dainokának
Lábához tesznek koszorút
S a térdeplők imáját hallják
A megdicsőült vértanúk...

Az irigység is jön sziszegve,
Setében kúsó fajzatok;
Fáj nékiek, hogy a magyarnak
Az idő sirt nem áthatott.

S Pannónia szobrára ádáz
Dühök merész kezét emel —
A pulya törpék! a talapat
Alját is alig érik el...

S mi állunk. Vérünk fennen lákolt,
Szívünkben ver minden ideg
S valami úgy hajt, ajkunkat
Harsány szavakra nyitni meg:

„Te nagy világ, népek hazája
Igazságos bíró valál,
Egy ezred évi szenvedésnek
Élet lón dija s nem halál!”

Szász Béla.

HOMOKBÓL FONT KÖTELEK.

ANGOL REGÉNY.

Irta FRANCILLON R. E.

HARMINCZKETEDIK FEJEZET.

A bonyodalom megoldódik.

Carew Feri — vagy a lelke. Mert Mabel meglepetése s ijedeleme dacára is észrevette, mennyire megváltozott. Az ut, a fáradság, a gond, a megfáradás — talán a kiábrándulás, mennyire megváltoztatta! De megváltozva is — ő volt.

— Mabel! — szólt, ez az ő hangja volt, a mint a nevét kiejtette, — megtettem a mit tőlem kívánt; sokáig odajártam, de megvan. Különös — váratlan eredményre jutottam, — no, de ne nézzen rád oly ijedt képpel, jó hirt hozok.

Miről beszél neki ez az eltűnt, elveszett ember? Mert Mabel jóformán elfeledte, mit bizott volt rá, s a kötérlől, melyet homokból kell vala megfognia, — mint egy futó leányi szeszélyről alig volt tudomása...

Azért egyszerűen kezét nyújtotta felé, mint egy régi ismerős felé szoktuk, hosszu idő multáni viszontlátásokor.

— Örülök... — kezdé rebegni.
— Nem fogom meg kezét, — mondá az ifju, — mig nem tudom: elfogadja-e az enyémet. Hosszu történetet kell elbeszélnem s nem tudom, hol és hogy kezdjem; de hosszu vagy rövid, önnek meg kell azt ismernie. Nem hagytam rajta egy pontot sem homályban. Messze, Indiának, egy őserdőben találtam meg a gomolyag végét, de visszajöve, Londonban törvényes emberekkel kellett érintkeznem, hogy egészen tisztába jöhessek vele, s utóljára még Barnstaple-ben nyertem hozzá az utolsó adatokat. Soká tartott, de nem vesztegettem az időt, — ide siettem, még csak meg sem álltam Hornacombéban.

Mabel csak nézett, de nem szólt.
— Ötöd magammal voltam — a fellázadt feketék által üldözve, egy erdőben — egy francia orvos és neje, meg egy leány, meg egy fiatal ember. Először is erről kell szólnom. Az orvos öt örültnek tartotta, én csak valami olyan bamba, vagy bolondfélenek ismertem. De egy nyíl, valószínűleg mérgezett nyíl lövése, melybe bele is halhatott volna, meggyógyította s észre térítette. Fölébredve, észbe jutott, hogy ő a sir Miles Heron, a roppant gazdag baronet gyermeke — a kit, mint Uborka Janót, erdei csavargónak ismertünk.

— Hogyan, Uborka Janó, az orv-vadász, a Derrick Fülöp gyilkosa?
— Csitt, egy szót se! S kegyednek legkevésbé szabad őt vádolnia vagy gonosz neveket illelnie, Mabel. Nem az, s én mindig tudtam, hogy nem, és azért vittem magammal, hogy megmentsem az üldözést elől. Derrick Fülöpöt nem ő ölte meg. Szegény fiu, hogy is tudott volna ő megölni valakit. De tanuja volt a gyilkosságnak, melyet egy Trestrail nevű csempész-főnök követett el, a ki Derrickkel a csempészett portéka

főlotti osztályon — meg az Anikó leányán is — összeveszett. Oh, csak akkor tudtam volna, mikor ez az ember kezem ügyébe esett! De végre megtudtuk a valót s maga Anikó is belátta, egészen belátta, mikor a szegény beteg fiu elbeszélte...

— Anikó, hát Anikó is ott volt? — kérde Mabel, éles szemet vetve az elbeszélőre.

— Hát nem mondtam? Mondtam, hogy egy leány is volt velünk, csak a nevét nem mondtam meg. Carrel orvosnénak a szobalánya volt, de messzire vezetne elbeszélni, hogy jutott oda.

Igazán, Mabel nem is tudta: mit tartozik mindez ő rá? A Derrick Fülöp gyilkosát keresni, vagy az Uborka Janó ártatlanságát s kilétét kideríteni: ezt utazott el Carew squire? s hogy függ ez össze az ő történetével?

Feri azonban nem folytathatta, mert egy idegen lépett a szobába. Bejelentés nélkül s oly fesztelenül lépett be, mintha ithon lenne.

— Ah, tehát csakugyan eljött! — kiálta fel örömmel, a mint Ferit meglátta. — Próbául, bátorsága s hűsége próbájául kívántam ezt tőle: örülök, hogy megállta a próbát, uram — mondá Ferihez lépve — szükség, hogy ismerjük egymást; a Mabel iránti közös érdeklődés a kápos közöztünk. Én az a Vernon vagyok, a kiről ön bizonyára hallott.

— Uram, én a Vernon nevet soha sem hallottam; s azt sem tudom, mi érdeklődése van Mabel kisasszony iránt, vagy honnan tudja, hogy én érdeklődöm iránta. A mi nevemet illeti, az mindenkinek szolgálatára áll: Carew Ferencz, Hornacombé-ból.

— Csakugyan Feri! Fiam Feri! Isten hozott, csak hogy megjöttél, csak hogy kimenekültél a francziák kezéből! Szólj, hogy szabadulhattál tőlök?

Ezeket Pengold lelkész mondotta, a maga heves modorában, a ki épen az utolsó szóknál lépett be a szobába, és pedig különösen kicsipve, mintha valami szokatlanul ünnepélyes cselekvényre készült volna. Szobájában, falon függő kerek tükre előtt illesztgette parókáját, mig csak bele nem izzadt, mert délutáni szunyadtából ébredtekor meghallotta, hogy egy idegen ur kereste Mabel kisasszonyt s nála van. Nem tudta, kire vélje: Vernon urra-e, kivel már egyszer el akarta dönteni az apasági versenyt, vagy Quicksetre, a kit a minap éjjel kilökött, de a kiről feltehető, hogy az ajtón kiasszítva, az alakon is visszaszajó. Csak Feri nem gondolt s annál kedvesebb lón meglepetése. S örömben úgy összevissza is ölelte, hogy parókájára fordított minden gonja kárba veszett, úgy félre csuszott az, mint még soha. Üsse kő, csak hogy itt van a vőlegény, a kinek szerencsés hazakerkezte egyszerűen véget vet minden hercezhurezának. Nem is akarta most már hosszu pórázra eresztetni a dolgot. De helyre igazította parókáját s ünnepélyes állásba vágva magát, diadalérzettel fordult Vernon felé.

— Vernon ur, — mondá, nem minden káröröm nélkül hangjában, — van szerencsém önt, mint nevelt leányom barátját, meghívni a nászünnepre, melyet mához három hétre fogunk megtartani Hornacombé Carew Ferencz nőtlen földbirtokos és Openshaw Mabel stoke-julioti hajadon közt, és ha ez ellen valakinek kifogása van — az hallgasson, mivel kifogása úgy is semmisnek bizonyulna.

S ezzel kihívó tekintetet vetett Vernon urra, a ki nem maradt adós vele.

— Ez családi tanács, — mondá nyomatékkel, — s itt első az igazság és nem az udvariasság, s ha Carew ur nemes ember, a miben nem kétkedem, ő igazat fog adni nekem. Jöszte mellem Mabel, ha megkérjük kezdet, én leszek a kiadó, mellettem a helyed.

Pengold lelkész nagyot nézett. De azért nem jött zavarba.

— Te pedig Feri, mellém állj. Uram, én nem tudom kicsoda ön, de én Pengold lelkész vagyok, a ház ura, e község lelkésze és békebírája s Openshaw kisasszony apja, a ki őt a tengerből kimentettem, fölneveltem. Carew Feri, azt kérdem tőled, akarod-e nőül venni e leányzót?

— Ha kellek neki, akarom, de —
— Ha — és de — ezek a szavak nem illenek ide. Akarod, ez az igazi.

— De ő, ő másnak adta szívét.
— Igaz ez, Mabel? — kérde Vernon ur, meglepetve.

Mabel nem akart hazudni, ámbar érezte, hogy

FALON FÜGGŐ KEREK TÜKRE ELŐTT ILLESZTGETTE PARÓKÁJÁT.

c perczen Quickset kapitány épen oly kevésé bírja már szívét, mint Carew Feri, a ki sohasem bírta.

— Igaz, — mondá halkan.
— Hallja-e ezt tisztelendő uram? Én ellene mondok e házasságnak.

— Haszontalan beszéd! Ostoba lány-szeszély: másnak adta a szívét. Tudom — ismerem; itt csiptem nyakon az ablak alatt, s elrugtam onnan. Annak — a léhűtő, pimasz, haszontalannak, — nem adom a lányomat.

— A lány nem az ön tisztelendő ur; én vagyok az apja.

— Az apja? Micsoda beszéd ez?
— Igen uram, — én Heron Miles vagyok.

E szó földig sujtotta Pengold lelkészt, égig emelte Mabelt, megdöbbenette Carew Ferit. S a mély csönd alatt, mely e nyilatkozatot követte, hirtelen nyílt az ajtó s beesett rajta az elképzett szolgálat:

— Istentem, kisassz' — itt van a kapitány ur —

— Ah tehát ez az! — gondoló magában Vernon, vagyis sir Miles Heron, — tehát kapitány! Igy hát derék embernek kell lennie. Hadd lássuk.

S a következő perczen Quickset kapitány, a ki az ajtóban hallgatózva, a mély csendből itélve azt következtette, hogy Mabel maga van a szobában, belépett a szolgáló nyomán. Sir Miles kiváncsian, a lánya sorsán csüngő atya érdeklődésével nézett feléje. De ráismerve — nem volt jobban meglepetve, mint Quickset maga, ki szintén ráismert a baronetre Elspádt s ijedten nézett sir Milesről Mabelre, Mabelről a lelkészre, a lelkészről Carew urra, erről ismét a baronetre — s remegve, egy szót szólni nem bírva, — mert életben először, még szemtelensége is elhagyta: sarkon fordult, kiosont a szobából s kerekelt oldott.

— Atyám! — kiálta föl Mabel, mintegy lidércnyomástól szabadulva és sir Miles karjai közé röppelve, — hadd legyen velem ennek az izetlen férjhezmenési komédiának. Hadd maradjak veled, hadd kezdjek nő lenni, ki eddig csak báb voltam.

Sir Miles, a ki Davistól, volt erdőkerülőjétől tudta meg Openshaw Mabel kisasszonynak a stoke-julioti paplakon való tartózkodását, álnév

alatt közelített hozzá, hogy megnyerje leánya szívét, a helyett, hogy pusztán törvényes igényt lépve föl, erővel ragadja ki őt Pengold ur kezeiből, a ki — bár menthetetlen hazugsággal, — de valódi szeretetből akarta magának tartani a tengerből kimentett s általa fölnevelt leányt, az egyetlen leányt, a kit szeretet a világon s a kinek igazi boldogságát akarta.

A Quickset kapitány neve soha sem volt említve s Vernon ur csak annyit tudott meg, hogy valaki, a ki üldözői miatt nem léphet föl nyilvánosan, megnyerte leánya szerelmét és titkon akar egybekelni vele. Saját élete történetéből okulva, mit tesz, az igaz szeretőket erőszakkal elválasztani akarni, ő maga akart segítségükre lenni s előmozdítani leánya boldogságát.

S valóban — másképp bár, mint gondolta — azt alapította meg, Sőt a mellett a Carew Feriét is, a kinek — hogy Mabel iránti kötelekeiből menekült — most már csak javára válhatott.

Az egyetlen vesztes a fordulatban — Pengold lelkész volt. Neki mit sem használt a hazugság, hogy mit sem tud a sir Miles leányáról (holott maga rejtegette). Mert a minek sir Miles nyomára nem tudott jöni, azt Vernon ur megtalálta s visszavette. De azért Pengold tisztelendő ur iránt sem lett idegenebb a baronet, sem leánya. Vagy elfeledhették-e valaha: hogy ő tartotta meg a leány életét, a ki most apja kebelén boldogságát találja?...

(Vége következik.)

KURUCZ IRATOK VASMEGYÉ LEVÉLTÁRÁBAN.

A történetírásnak első rangu forrásai a levéltárak. Tömérdek anyag került már azokból eddig is napfényre, s mennyi még az, a mi földéritekre vár! Ha a történettudomány barátai levéltárainkunk történelmi fontosságú, még lapangó okmányait felkutatnák, és azokat nyilvánosság elé hoznák, jelentékeny hasznot tenének a történelmi tudományoknak.

Ily meggyőződés által vezéreltetve, arra gondoltam, hogy megynék levéltárának azon okmányairól, melyek a történetírás forrásaiul kiálkozhatnak, teljes jegyzéket állítsak össze, s azt részletenként, a napi sajtó útján, ismer-tessem.

És kezdeném-e meg méltóbban közléseim sorát mással, mint Rákóczi Ferencnek, az eszményi honszeretet, az önzéstelen hazafiság szepültelen mintaképének emlékeivel?

Azok az iratok, melyeket ez épen oly fényes, mint küzdelmes időből levéltárunk megőrzött, részint levelek és rendeletek magától a fejedelemtől és főbb hadiembereitől, részint a konföderáció közgazdasági tanácsának Vas megyére vonatkozó számadási jegyzeteiből s ide vonatkozó okmányokból állnak.

Thaly Kálmán, a Rákóczi-kor történetének nagy érdemű írója, tüzetesen ismertette ugyan a fejedelmi hadak dunántúli hadjárait is, s úgy vagyok értesülve, hogy mielőtt jeles művének megírásához fogott, megynék levéltárát is meglátogatta, mind a mellett okom van föltenni, hogy okiratainknak egy jó része nem fordult meg kezén.

Tudjuk az 1849 utáni évekből, hogyan szokott a győztes hatalom az ily idők emlékeivel elbánni. Magánosok, hazafias lelkű köztisztviselők, hogy ama magasztos napok emlékeit az utókor számára megmentsék, gondosan rejtették el irataikat a kegyetlen kezek elől.

Igy akadtam én is kurucz irataink egy részére régi iratok között. Kurucz emlékeink nagyobb részét a haderő kiállításával, felszerelésével és élelmezésével foglalkoznak; találunk a vörös pénzre vonatkozó adatokat; itt vannak a szécsényi országgyűlés pontozatai egykoru mozgalomban, és egyéb iratok, melyek az örökre nevezetes kor kiválóbb mozzanataira vetnek világosságot s melyeket név vagy cím és kelet szerint im itt csoportosítottok.

Rákóczi Ferenc aláírásával hat levelet tudunk felmutatni a következő keletekkel: 1. *Érsek-Ujvár*, 1706. máj. 29. a közgazdasági bizottság felállítására s a szabad kereskedés tárgyában. — 2. *Érsek-Ujvár*, 1706. jun. 28. Hogy a megye Esterházy Antalnak, a dunántúli hadak főgenerálisának, mindenben a kezére járjon. 3. *Érsek-Ujvár*, 1706. július 30., mely mellett a megküldött rendelet kihirdetését parancsolja. — 4. *Maros-Vásárhely*, 1707. ápril 6. Az ónodi országgyűlés május 1-vel 16-ára elhalasztatik. — 5. *Terebes*, 1707. aug. 28. Megküldi az ónodi gyűlés határozatait. — 6. *Mád*, 1708. febr. 29., a pozsonyi országgyűlés tárgyaiban.

Bercsényi Miklóstól a következőket: — 1. *Samaria*, Szombathely. (Sajátságos, hogy se Salaria, se Sabaria, hanem így. Hogy honnan vette a nemes gróf, nem tudom elgondolni.) 1706. január 2. — 2. *Samaria*, 1706. január 4. — 3. *Rust*, 1706. jan. 10. — 4. *Ujvár*, 1706. június 1. — 5. *Sellye*, 1706. június 25. — 6. *Bajmóc*, 1707. november 17.

Forgách Simontól ezeket: 1. *Csorna*, 1706. ápril 12. — 2. *Vép*, 1706. május 17. *Andrássy Istvántól*: 1. *Kapuvár*, 1706. július 9. — 2. *Kapuvár*, 1706. július 22. — 3. *Csorna*, 1706. július 23. — 4. *Csorna*, 1706. július 24. — 5. *Kapuvár*, 1706. szept. 21. — 6. *Kapuvár*, 1706. szept. 26. — 7. *Pápa*, 1707. jan. 5. — 8. *Sümege*, 1707. január (nap nélkül).

Közgazdasági tanács: Nélyom, 1706. március 6.

Utastás Sigray József és Öry Mihály részére, kik Miskolcra Rákóczihoz küldettek. *Szombathely*, 1706. febr. 2.

Hörvath Zsigmond tábori főbiztos, Csorna, 1706. május 7. s ezenkívül számos rendeletével.

Bezeredy levele: *Szent-Miklós*, 1706. szept. 20. Csáky Mihály levele: *Kőszeg*, 1706. jan. 29. Csáky István levelei: 1. *Csorna*, 1706. június 8. — 2. *Kapuvár*, 1707. jun. 25. — 3. *Kapuvár*, 1705. július 12. *Esterházy Antal levelei*: *Nyerges-Ujfalu*, 1706. jun. 5. — *Nyerges-Ujfalu*, 1706. jun. 28. — *Nyerges-Ujfalu*, 1706. jul. 22. — *Szent-Miklós*, 1706. aug. 19. — *Lében-Szent-Miklós*, 1706. aug. 24. — *Binye*, 1706. október 8. — *Köbölkut*, 1707. ápril 16. *Zalaber*, 1707. jul. 14. — *Érsek-Ujvár*, 1706. augusztus 6. — *Devecser*, 1708. febr. 5. Vas megyét Turóc sorsával fenyegeti. — *Devecser*, 1708. március 10. — *Devecser*, 1708. március 15. — *Keszthely*, 1708. március 31. — *Devecser*, 1708. május 5., május

6., május 12. — *Sümege*, 1708. május 24. — *Deveser*, 1708. május 31. — *Pölöske*, 1708. június 12. — *Szécsény*, 1708. július 13. — *Sárvar*, 1708. szeptember 1. — *Német-Gencs*, 1708. okt. 27. — *Szombathely*, 1709. febr. 3. — *Sümege*, 1709. febr. 14. — *Deveser*, 1709. március 3. — *Sümege*, 1709. március 18., ápril 5. — *Szombathely*, 1709. május 9., május 17. — *Salfaj*, 1709. május 22. — *Szombathely*, 1709. június 2. — *Sümege*, 1709. december 1.

Andrássy Pál levelei: *Köszeg*, 1707. január 3. — *Szombathely*, 1707. március 10. *Bottyán János levele: Pápa*, 1707. január 5., január 18.

Kiss Gergely levele: *Velege*, 1707. febr. 22. A győrvári csaliban történt kavarodásokról.

Czirák László levele: *Kenyeri*, 1707. január 1.

Esterházy Dániel levele: *Vámos*, 1708. ápril 16.

Kisfaludy György levele: *Rohonc*, 1709. febr. 15. febr. 26.

Béri Balogh Ádám levele: Datum nélkül.

A dunántúli gazdasági bizottság kiadásainak följegyzése 1706. szept. 6-tól 1707. jan. 26-ig. Ennek egyik pontja szerint azoknak, kik a győrvári ütközetben a labancok zászlóját elvették, 150 forint jutalmi díj adatott.

Az 1705. szeptember 1-én tartott szécsényi országgyűlés cikkelyei. Egykorú másolat.

Összeírás, a kurucz hadak 1707. évi kártételeiről és sarcolásairól.

Az 1707. évi december 5-én Kassán tartott országgyűlés határozata.

Ezek volnának a nevezetesebbek azon irományok között, melyek a Rákóczi-korból levél-tárunkban fenmaradtak, s melyek bizonyára nem egy új, vagy helyreigazító adattal szolgálhatnak a kutató történetírónak.

Ez iratok a maguk eredetiségében több oldalról érdekesen világítják meg ama kor képét; nem gondolom tehát, hogy szívesen ne venné az olvasó, ha azok közül egy párt itt bemutatók.

Bemutatom pedig Rákóczinak az ónodi gyűlést elhalasztó rendeletét, s egy katonai rövidséggel patogó levelét Bottyán Jánosnak, a fejedelem egyik leghűbb és a legvittezebb tábornokának.

Rákóczi így ír Vas megye közönségéhez:

„Illustrissimi, Reverendissimi, Admodum Reverendi Spectabiles ac Magnifici Generosi item Egregii et Nobiles observandissimi, honorati et dilecti! Salutem et omnem prosperitatem. Nemes Magyar Hazánk Confoederált Statusi Servatusának meg edgyezett akarattokból közönséges ügyünket illető dolgainknak folytatására a Nemes Haza Statusinak rendeltük vala ugyan Generalis Conventusra a következő Május Havának első Napját, Nemes Borsod Vármegyében levő Ónod nevű Mező Város tájára; de mindazonáltal látván az üdönek változásával annyira való hátra maradását a Tavasznak kinyílására, hogy kiváltképpen a Fünek és annyival inkább Szénának Szükvolta miatt nem kevés alkalmatlanságot és fogyatkozást kellene azon N. Statusoknak Szenyedniök: Kire nézve idején arról Kegyelmesen gondolkozván, s azon Conventusnak Terminussát meghosszabbítván, rendeltük ugyanazon Május Havának Tizenhatodik Napjára, elébbeni Intimationokban megíratott Nemes Borsod Vármegyében levő Ónod nevű Városnak mezejére, hogy annyival alkalmasabban Hazánk javára czélzó dolgainkat egyenlő értelemmel folytathatjuk. Kegyelmetek azért vévén ezen Intimationkat (minthogy Személye szerint az egész N. Vármegyének mostani Coniuncturáakra nézve eljövetelet nem kívánnyuk) azon félyül megírt Napon és helyen elébbeni Intimationknak Teno. rához képest maga Vice Ispannya és Deputatusi által, Nemes Vármegye Pecséttyével és tellyes Plenipotentiával édes Hazánk szabadságának munkalódtatására comparatallyon. Easdem in reliquo bene valere desiderantes. Datum ex Senatu in Oppido Nostro Marosvásárhely, Die 6-ta Aprilis Anno 1707.

Praetitulatum Dominationum Vestrarum Ad officia paratissimi Rákóczi m. p.

Joannes Lászlóczy m. p. Stephanus Krucsay m. p.

Bottyán János 1707. február 18-án Páparól

Veszprém felé készül, de úgy látszik, hadai a folytonos harcokban nagyon megfogyatkoztak, mert elindulása előtt a következő rendeletet menesztette Enyedi András ezredes, vas megyei alispánhoz:

„Szolgálok Kegyelmednek.

Vettem az Kegyelmed levelét, mit írjon Kegyelmed értem, mit vár Kegyelmed többről tőb választ és parancsolatot, holott meg parancsoltam Kegyelmednek ez előtt is Kemény fogság alatt, hogy minden mentesség nélkül ütsse (fel) kegyelmed az nemességet és hozton hozza utánnom Kegyelmed. Az fölső némettől ne tartson a nemesség semmit is, mert most

A BALKÁNI ZAVARGÁSOK SZINHÉLYÉRŐL.

Napról-napra több a háborus hír a Balkán-félszigetről. A láng, a harcvágy, mindig tovább terjed s ma már csaknem az egész félszigetet elborította. A komoly török nagy lassan ugyan, de egész erélyvel összevonta európai és ázsiai birtokaiból a valamennyire nélkülözhető katonaságot s a határszél felé indította; Bolgárország, az új mozgalom megindítója, igen természetesen minden zugában lángol, de e mellett a szerbek és görögök is nyugtalanok, félvén, hogy egy újabb osztozás alkalmával ök huzzák a rövidebbet. Szinte csodálatos, hogy a

TÖRÖK NIZAM-CSAPAT UTKÖZBEN.

feles had jött által Rétei Györggyel és Dragonyosokat is hozott két Ezerig valót Geóri Nagy János Oberster uram. Az Erdéli németet mindennap öljük, vágjuk és igen constringálta már magát, az mind ezen inclusionsból bővebben érthet Kegyelmed. En ezen órában indulok Veszprém felé. Hanem Kegyelmed nyomomba gyűjón utánnam az vármegyével. Semmit se kedvezzen Kegyelmed a Nemességnek és fő rendeknek, mert Kegyelmed maga fogja kárát és buját látni. Elvárom Kegyelmedet hova hamarabb az lovas haddal. Datum. Pápa 18 Február 1707. Kegyelmednek — Jóakarója Bottyán János. m. k.

Ime egy-egy 178 éves emlék mozgalmas idők nagy embereiről!

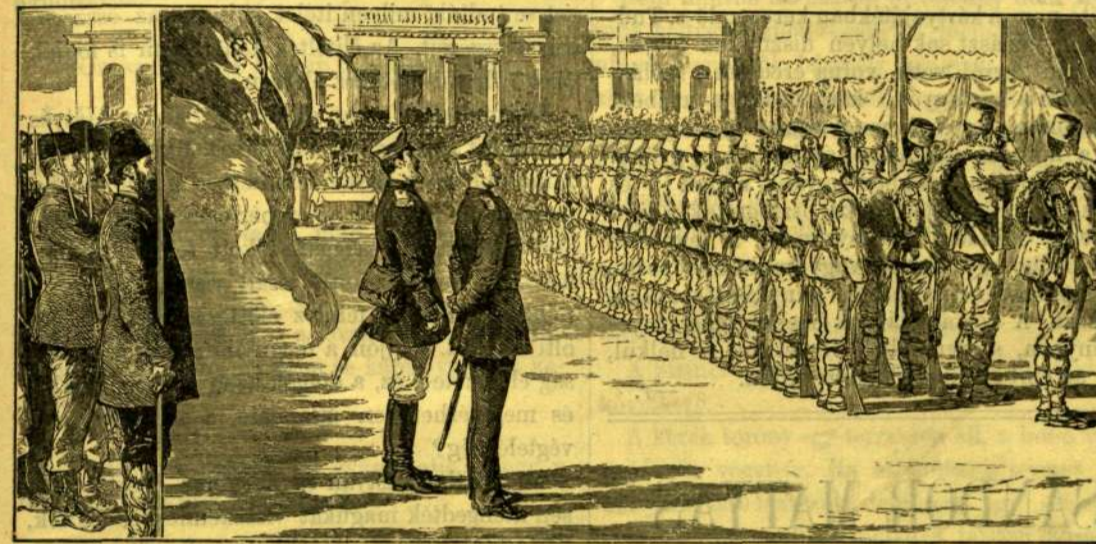
BALOGH GYULA.

A szerb haderőnek a bolgár határszélén levő főhadtestje, a Morava osztály Topalovics ezredes parancsnoksága alatt Leskovác és Vranja közt táboroz a Morava partján, a bolgár határ közelében. A Drina- és a Duna-mellei hadosztályok Miskovics ezredes és Joanovics tábornok vezetése alatt három lovas ezreddel Nisben gyűltek össze. A Sumadia-hadosztály Biniczky ezredes parancsnoksága alatt a tartalékban áll s Nis és Knyazsevác közt tartózkodik; Zajcsár és Pirok közt vannak a középállomások, a Timok folyó mellett. Kelet felé, Negotin és Zajcsár közt, van a Timok-hadosztály. Mindenik hadosztályban egyenként 8640 gyalog, 1200 lovas van negyvennyolcz ágyuval. Az osztályok állása különben folyvást változik s valószínű, hogy egy pár nap múlva már négy osztály, azaz körülbelül negyvenezer ember 172 ágyuval, lesz koncentrálván a határszélén s különösen a Dragomán-szoros közelében, melyen át az ut Piroktól Szófia, Bolgárország fővárosa felé vezet.

A török készülődésekről már megemlékez-

vezetes az által, hogy a Dunán lejjővő nagy hajak terheit Konstantinápoly felé itt rakják át a ruscsuk-várnai vasútra s innen indulnak ki a főbb utvonalak Bolgárország belsejébe. Ma, midőn a közlekedés a háborukban első rangu szerepet játszik, Ruscsuk kedvező fekvése természetesen nagyon előmozdítja a város forgalmát. Már a legutóbbi orosz-török háboru idején is nevezetes katonai hely volt ez, erődítési vonalakkal körülvéve, most újból kiválóan élénk lett.

Alig proklamálta Sándor fejedelem a két bolgár tartomány egyesülését, minden oldalról nagy számmal jöttek össze az önkéntesek s a hadi és élelmiszerekből vízi uton óriási mennyiséget hoztak itt össze. Külföldi lapok levelezői, kik mostanában Ruscsukban megfordultak, nagy elismeréssel szólnak a bolgár nép hazafias áldozatkészségéről. Csaknem mindenki ingyen teszi meg, a mit tehet, fegyverek, ruhák s folszerelés annyi gyűlt össze ajándékokban, hogy a fejedelem összes katonáit el lehet velők látni.

BOLGÁR ÖNKÉNTESOK RUSCSUKBAN A TÖRÖK HATÁR FELÉ INDULÁS ELŐTT.

SZERB TARTALÉKOSOK UTBAN NIS FELÉ.

tünk közelebb. Felemlítjük itt, hogy a nizam, vagy is az állandó hadseregen kívül 174 redif (első osztályú tartalékos) zászlóalj mozgósított; ezek közül 54 Ázsiában marad, a többi 120-at azonban már csaknem teljesen átszállították Európába. Egy-egy zászlóalj átlag 700 főből áll s így a török haderő jelenleg már legalább is 84,000 főnyi.

A bolgár mozgalom igen erős. Most, midőn már a köztök lakó görögök is ellenségeiké lettek, csaknem elkerülhetetlennek tartják az élet-halálharcot egyrészt a törökök, másrészt a szerbek és görögök ellen. De a harci lelkesedés nem hiányzik s reményük nem csökken az orosz segítségben.

A bolgár mozgalom egyik központja Ruscsuk, a Duna mellett. Ruscsuk Bolgárországnak egyik legtekintélyesebb városa; különösen ne-

Képünk egy jelenetet ábrázol, a mint az önkéntesek kivonulnak Ruscsukból a török határ felé. Ez önkéntesek mindegyike fegyverrel s más folszereléssel van ellátva, vagy saját költségen, vagy magán, vagy közadományból. A háttérben van egy rendes bolgár ezred, mely az önkéntesek kivonulása alkalmából jött ki üdvözlőkre. A hazafias harcosok fegyvereit virágok díszítik, a zászlón óriási koszoru van. A jobb oldalt látható zenekar a bolgár dunai hajósokból alakult.

SZÓLÁSMÓDOK ÉS KÖZMONDÁSOK EREDETE.

A tudomány nagy kérdéseivel elfoglalt emberi elme kevés időt fordít arra, hogy az érzelmeihez közelebb eső mindennapi dolgok lényege

iránt tisztába jöjjön. Ugy vagyunk ezekkel, mint a gyöngülő szem, mely messze elég jól lát, de a közelebb eső tárgyak iránt hova-tovább mind nagyobb tájékozatlanságra esik. Épen a legközönségebb dolgok rendszerint azok, melyekről kérdeztetve válaszaink a legkevésbé lennének kielégítőek. Nem méltatjuk figyelemre, mert hiszen megszoktuk már, és sok oly dologról, mely a gyakorlati életben mindennap szemünk előtt és kezünk ügyében áll, kevesebbet tudunk, mint a legéretlenebb iskolás gyermek. Így vagyunk a többek közt a nyelvvel is. Az ember jóformán nem tudja mit beszél, nem ismeri a nyelvet, melyelyek naponta kénytelen élni. Megszokott frázisokat halmoz egybe, melyeknek meghatározott, sőt néha épen önkényes értelmet tulajdonít, de hogy azok hogy alakultak, minő okokból állottak elő és maradtak fenn századok során: ezt a kérdést nagyon kevesen teszik fel magoknak. Pedig kevés oly érdekes mezeje van a kutató tanulmányozásnak, mint egy-egy erőteljes és csattanós szólásmód eredete és története, a melynekkel öntudatlanul oly gyakran szoktunk élni. Állítsunk össze ezekből egy néhányat, azok közül a melyeket a leggyakrabban használunk, s melyeknek származása a legtöbb bizonyossággal állapítható meg.

Felvenni a keztyűt — azokra mondjuk, a kikkel szemben készek vagyunk álláspontunknak szóban vagy tetteben való elédelmzésére. Kétségkívül a régi lovagokból eredő képleges beszédmód. Az odadobott keztyű a régi germán felfogás szerint valami jognak vagy tulajdonnak átengedését jelentette. Így beszéli a monda Hohenstaufen Konrádról, hogy kivégeztetése előtt a vérpadról ledobta keztyűjét mintegy annak jeléül, hogy arragoniai Péter király javára lemond Apuliához és Sziciliához formált jogairól.

Valamely hatáskörnek átruházását egy alantabb egyénre is a keztyű átnyújtásával jelezték a középkorban. A városok pénzüvesi jogát a német császár egy keztyű küldésével erősítette meg, s a hol új várost építettek, keresztet állítottak a piacon s arra a király keztyűjét akasztották. Végre a keztyű eldobása a király vagy bíró által a kimondott számkivetést is jelentette.

Hogy változott ebből át a keztyűdobás értelme kihívássá, nem volna könnyű eldönteni. Valószínű, hogy kezdetben csak a barátság felmondását jelentette, vagy a középkor udvarias felfogása szerint lemondást arról a jogról, melyet a barátság az egyetértő szívek közt ad, minek következtében a meghasonlás tényleges jelleget öltött.

Fübe harapni. Nemesak a magyar, hanem a német nyelv („ins Gras beissen“), sőt a francia is („mordre la poussière“) ismeri e kifejezést. A pogányság hagyománya volt, oly esetekben, midőn valaki gyilkosságot vagy harcz miatt gyors halált halt, az utolsó kenet helyett, pap nem léteben egy maroknyi rögöt venni magához. Egy ó-francia költemény előadja, hogy Olivier nevű hős a roncevali ütközetben halálra sebesülve, az urvacsera helyett három fűszálat ragadott. Lehetéges azonban, hogy az egész kép egyszerűen a végvonaglás ama fiziológiai tüneteire van vonatkozással, mely a kilódóval fübe haraptat és földet rágat. Legalább Homer is említi több helyett elvérzett hősei halálgörcseinek ezt a nyilatkozatot s Euripides, Virgil és Ovid is nem egyszer tesznek rá czélzást.

Papucs alatt áll. A papucs, mint a hódoltság jele, a világ majd minden népénél ismeretes. Már a régi Indiában, Egyiptomban, Görögországban, a szemita törzseknel, a szláv és germán népeknél a papucs mindenütt az uralmat jelentette. Az ó-német felfogás szerint a nőnek át lépését az aya gyámságából a férj gyámsága alá a papucs jelképezte, s mihelyt azt átvéve a vőlegény kezéből a menyasszony lábára huzta, úgy tekintette, mint az ő hatalma alatt állót. Régi krónikások szerint hatalmas fejedelem leigázott uralkodóknak papucsokat küldtek, melyeket azoknak hordozniok kellett az alávettség jeleül. Mi több, Olaus Magnus norvég király Murecardus ir királynak azzal az egyenes kijelentéssel küldött papucsokat, hogy azt vállaln és ne lábán hordja.

Port hint a szemébe. E gyakori szólásmód egyike a legrégebbeknek — egész az ólympiai játékokig nyulik vissza eredete. A versenytér tudniillik a legfinomabb porondréttel volt fedve, s az első kocsisor rendszeren felhasználta

helyzete azt az előnyt, hogy fölvéve a port az utána következőknek szemébe szórja, miáltal azok nem voltak képesek tisztán látni.

Nagy lábón el. A franczia «*être sur un grand pied*» fordítása és a 14 ik században ott folkapott sajtóságos lábbeli-viseletre vonatkozik, mely onnan lassan az egész művelt világra kiterjedt. A divat ugyanis a cipők orrát roppant mértékben kinyújtotta, de azzal a különbséggel, hogy a legelőkelőbb hölgyek és főemberek cipő-orra két láb, a gazdagoké egy láb, a közönséges embereké pedig felláb lehetett. Így aztán már cipője kinézéséről meg volt ismerhető az illetőnek rangja és állása.

Macskazene. A kontárpolitikusok és népszertűlen miniszterek e rémének feltalálójá Károly, hesseni tartományi gróf volt, ki 1677-től 1730-ig élt. Kegyetlen éleselművel szerkesztett ugyanis egy macskazongorát, mely czéltől tizennyolc különböző kora macskát zárt össze egy ládába. Mindeniknek külön rezekes volt közülök s mindeniknek farkát egy szűk nyíláson erőttették keresztül, a melyen át nem buzhaita vissza. E nyílások felett bizonyos billentyűket volt megerősítve, s minden billentyű hegyes tüskével ellátva, mely a billentyű nyomására a farkba belefurudott. Az emelkedett szellemű herceg ily módon valódi macska-konzerteket rendezett udvarának, s mondják, hogy sok tökélyre vitte a rajta való játszást.

Körömpróba, körömpróbaig kiinni. Már a rómaiak azzal bizonyították egy felhajított edény teljes kiürítését, hogy lefordítva a balkez hüvelykére fektették. Horác ez így nevezi: «*ad unguem patratum et perfectum*». De egyszerűbben a «*super nagulum*» is ezt fejezte ki. Az angolok ma is így használják: «*to drink super nagulum*». Ugyanerre ezéző a német «*Nagelprobe*» kifejezés is, s a franczia «*boire rubis sur l'ongle*» a melyekhez végre a magyar körömpróba is járul.

Rodomontade. Annyi, mint kihívó kérdés, nagyzás, szópuffogatás. Mindeneurópai nyelvre átment e szó, s eredetileg az Ariosto «*Örjögő Roland*»-jában előforduló vitéz ugyan, de rendkívül kérkedő Rodomonte lovag nevéől van levezetve, ki a legderekabb vitézeket négyenként, hatonként hívja ki. (Lásd 46-dik ének 106-ik versszak.) A szó helyes írásmódja tulajdonképen «*rodamontade*» volna, mert Ariosto Rodamontának nevezi hőstét.

Az idő foga. Csoda, hogy már bele nem vásott a poszták által oly sűrűn használt metaforájába. A kép különben mythológiai. A fog a latin, zsidó, ind és görög mythusban egyaránt a láng jelképe. A hinduknál a halál istennőjének, Ralinak (hamvasztó) foga játsza a főszerepet, és a Hanuman majomé, ki a lángot szítja. Mert Hanuman a szel-isten, Pavana fia, de az égető Sibáé is, ki szintén az idő pusztító foga, mert az idő végén a világot el fogja hamvasztani.

Házasságok az égből köttetnek. A házasság intézményének közelebbi példázását Krisztusnak Péterhez intézett szavaiban is feltalálhatjuk, de már a Talmud rabbinistikus tanai is a házasságot mint szellemi aktust fogják föl, melynél a házassalándók lelke egymásba átmennek. A lelkek már az égből párosan teremtetnek s csak akkor szakadnak el, ha a földre leszállanak. Az egymás számára teremtet lelkek azonban ott is feltalálják egymást, ha tudniillik jó cselekedeteikkel kiérdemlik e boldogságot. Ily házasságokról mondják, hogy azok az égből köttetnek, de a kik érdemtelenné ily boldogságra, azok ez életben elválasztva maradnak és másokkal egyesülnek. Innen a sok boldogtalan házasság e földön.

Veres ember, veres ló, veres kutya, egy se jó. Minden felvilágosodás dacára az emberi külsőnek rendellenességei még sok előítéletre szolgáltatnak okot a közép hiedelmében. Sánták, félházasok, kancsalok, puposok, szakálltalan férfiak, szakállas nők iránt ösztönszerű az el-lenszenv minden népnél, mely egy rakás közmondásban jut kifejezésre. A régi római azt mondta: Ne higgy a puposnak, még úgy se a sántának! A velencei pedig: Órizkedjél a fél-szeműektől! Egy szárd közmondás szerint: Órizkedjél a férfinagu asszonyoktól, s az asszonyhangu férfaitól! s a bászk is úgy véli: szakállas asszonytól s szakálltalan férfitől óriz-kedj mint a dögvészről! viszont a német azt mondja: veres embereket s szakállas nőket, kezdedben három kövel köszöntsd. Különösen a boszorkányprók idejében vált gyakran végze-

tessé a megbélyegzett külső. Mindamellett a görögök, rómaiak, gallok, germánok, törökök, persák nagy becsben tartották a vörös haját s a persák ma is mesterségesen festik. Magát Thor istent a régi germánok vörös hajjal képelték. Csak a kereszténységétől számítható a vörös haj iránti ellenszenv s különösen mióta Judást vörös hajjal tüntetve föl az egyházi művészet, ezzel a vörös hajra általában a gonosz-ság bélyegét nyomta.

A kit az isten kötélre szánt, nem ful a vízbe. A hazánkban oly szomorú emlékü isenitéle-tekre, *ordaliakra* vethető vissza ez a közmondás. A «*judicium aquaticum*» vagy vízpróba ugyanis előírta, hogy a vádlott kezeinél és lábainál megkötözve háttal egy másfél sing mely vízes medenczébe vettessek. Ha lesüllyedt, ártatlannak ítéltetett, ha pedig fennszótt, mint bűnös kötéltre jutott. A próbát exorcismus előzte meg, melyben a vizet kérték, hogy ne engedje alá-merülni a bűnöst, hanem vesse ki magából, az ártatlant azonban vegye be és sülyeszze el a nélkül, hogy kárt tenne benne.

Disznója van. Kérdés, hogy e szólásmód eredete nem a kártyajátékban keresendő-e. Tudjuk, hogy az ászok sok helyen disznóknak hívják, s e szerint arról vette volna eredetét e szólás-mód, a ki a legnagyobb kártyát tartja kezben. Van azonban egy más magyarázat is, mely szerint a mondás régi német szokásokban gyöke-reznek. Korábbi időkben ugyanis német ló- és lövész-versenyeknél állatokat osztogattak ki díjjal és pedig minden versenyzőnek; a legutolsó díjat pedig egy disznó vagy malacz képezte, melyet a szerencsés vesztes gunykiáltások közt vitt haza. A közmondásnak értelme tehát: nyemreményben, szerencsében részesülni, a nélkül, hogy az ember megérdemelte volna. —r.

SÁNDOR MÁTYÁS

VERNE GYULA REGÉNYE.

FRANCIÁBÓL FORDITOTTA HUSZÁR IMRE.

Egyedül jogosított magyar kiadás.

ELSŐ RÉSZ.

Tizenharmadik folytatás.

V. Az ítélet előtt, alatt és után.

Sándor Mátyás és két társa késő éjjelig beszélgetett még egymással a rejtélyes ügy magyarázhatatlan részleteiről.

Másnap reggel az öt megérkezése meglehetősen mely álomból költé fel őket. Ez volt az utolsó előtti nap reggele. A kivégzés huszonnégy óra mulva fog végrehajtatni.

Báthory István megkérdezte a börtönőrtől, szabad lesz-e utóljára látni a családját.

Az öt azt felelte, hogy e részben nem kapott utasítást. Különben nem volt valószínű, hogy a kormány ebben az utolsó vizsgáztatásban részesítse az elítélteket, miután az ügyet a végtárgyalás napjáig annyira titokban tartották, sőt még annak a várnak a nevéit sem ejtették ki, a melyben az elítélteket fogva tartották.

— De írhatunk-e legalább és leveleink el fog-nak-e jutni rendeltetésük helyére? — kérde Sándor gróf.

— Rendelkezésre fogok bocsátani papirt, tollat és tintát, — felelé az öt, — és ígérem, hogy leveleiket át fogom adni a várparancsnoknak.

— Köszönjük, barátom, — mondá Sándor gróf, — miután ön ezzel mindent megtesz, a mit tehet! A mi pedig szolgálatának megjutalmazását illeti...

— Nekem elég az önkö köszönete, uraim, — felelé az öt, nem titkolván meghatottságát.

A derek ember csakhamar elhozta a szükséges írószereket. Az elítéltek a nap egy részét végintézkedéseik megírásával töltötték. Sándor gróf leírta mindazon tanácsokat, a melyeket az apai szív adhat egy árvaságban maradó leánykának; Báthory István leírta mindazt a szeretetet, a melyt egy férj a maga kifejezhet a nejehez és fiához intézett bucsusorokban; Zathmár László pe-

dig leírta mindazt, a mit a gazda érezhet öreg szolgája, legutolsó barátja iránt.

De bármennyire el voltak is mélyedve az elítéltek a saját gondolataikba ezen az utolsó napon, mégis gyakran hallgatóztak, hátha valami hang hatolhatna el hozzájuk a vártorony folyosóiról. Egnél többször úgy rémlett előttük, mintha a börtön ajtaja megnyílnék, mintha megengednék nekik, hogy még egyszer megölelhes-sék kedveseiket. Hiszen ez oly nagy vigasztalás lett volna. De valóban, talán mégis jobb volt, hogy a szigorú tilalom, a mely megfosztá őket a végbucsu vizsgáztatásától, egyszersmind megkímélte a szívhasogató jelenetekről is.

Az ajtó nyílt meg. Kétségkívül Báthoryné és fia és Lendek jóságigazgató, a kire Sándor gróf a kis leányát bízta volt, nem tudták, hogy hova szállították a foglyokat letartóztatásuk után, ép oly kevéssé, mint Boros, a ki még mindig fogva volt a trieszti börtönben. Sőt kétségkívül még azt se tudták, milyen ítélet sújtotta az összees-küvés vezéreit. Az elítéltek tehát nem is fogják őket láthatni többé ez életben.

Igy multak el a nap első órái. Sándor Mátyás koronkint beszélgetett barátjaival. Majd ismét hu-zamosabb időre elcsöndesedtek és gondolatokba mélyedtek. Ilyenkor az ember egész élete termé-szetfölötti szabotossággal szokott felmerülni em-lékében. Nem a multba száll vissza. Minden a mit az emlékezet felidéz előtte, a jelen alakját úgy előérzete-e ez, a dolgok azon megérthetetlen és megmérthetetlen állapotáé, a melynek neve végtelenség?

Mig Báthory István és Zathmár László telje-sen átengedték magukat visszaemlékezéseiknek, Sándor Mátyáson ellenállhatatlan erő vett egy gondolat, a mely makacsul felerőszkolta magát elméjére. Nem kételkedett benne, hogy e rejtélyes ügyben áruslás működött. Oly jellemű emberre nézve, mint az övé volt, meghalni a nélkül, hogy megfenyítette volna az árulót, bárki legyen is, meghalni a nélkül, hogy csak azt tudná, ki volt az áruló, felért kétszeres halállal. Ki kerítette kezére azt a levelet, a melynek a rendőrség az összeesküvés felfedezését és az összeesküvők el-fogatását köszönheté? Ki volt az, a ki megsze-rezte a módot, a melynek segítségével el lehetett olvasni a levél szövegét? Ki volt az, a ki a titkot feljelentette, talán eladta?... E megfejthetetlen problémával szemben Sándor Mátyás túlzottan agyán a ház egy neme vett erőt.

Mig társai írtak, vagy némán és mozdulatlanul ültek, ő nyugtalanul, izgatottan járt fel s alá a börtön falai mellett, mint egy vadállat a kalit-kájában. Egy sajtószerű, de az akasztika törvé-nyeiből teljesen megmagyarázható tünemény végre a kezébe adta azt a titkot, a melynek meg-tudhatása felett méltó oka volt kétségbe esni.

Sándor gróf már több ízben megállt, midőn elhaladt azon szöglet mellett, a melyet a köz-benső fal képezett a folyosó külső falával. A vár-torony ezen emeletén levő összes zárkák e folyo-sóra nyíltak. E sarokban az ajtó mellett olyas-mit vélt hallani, a mi távoli és még fel nem ismerhető hangok zsidongásához hasonlított. Eleintén nem figyelt rá; de nem sokára egy név — a saját neve! — hallatára, figyelmesebben kezdett hallgatóni.

Kétségkívül valamely akusztikai tünemény ment itt véghez, olyan, a melyhez hasonlót a domok karzatain vagy körönd alakú boltívek alatt észlelhetünk. A hang, mely a körönd egyik oldalán csendül meg, végig hullámszik a falak belső körvonalán és meghallatszik a másik göcz-ponton, a nélkül, hogy bármely más közbeeső ponton hallható volna. Ilyen az a tünemény, a melyet a párisi Pantheon sirlójtájában, a római Sz.-Péter-templom kupolája alatt, vagy a londoni

Sz.-Pál-templom «*Whispering gallery*»-jében tapasztalhatunk. Ily körülmények közt a hajlás egyik gőczpontján, bármely halk hangon kiejtett szó, tisztán meghallatszik a másik gőczponton.

Nem lehetett tehát kétség az iránt, hogy két vagy több egén beszélgetett akár a folyosón, akár a gőczpont közel volt a Sándor Mátyás és társai börtönének ajtajához.

Sándor gróf egy kézintéssel magához hívta társait. Mind a hárman feszült figyelemmel hallgatóztak.

Egyes mondat-töredékeket egészen tisztán megérthettek, de a mondatok azonnal felbesza-kadtak, mielőtt a beszélgetők bármily csekély távolságra eltávolozták a gőczponttól, vagyis attól a ponttól, a melynek fekvése a tünemény létre-jöttét előidézte.

Különböző időközökben a következő szókat hallották:

— Ön szabad lesz holnap, a kivégzés után....

— Aztán Sándor gróf javain ketten osztozunk meg....

— Nélkülem ön talán nem lett volna képes megfejteni a levél titkos írását....

— És nélkülem, a ki a levelet a galamb nyak-ról levettem, ön azt soha se kapta volna a ke-zeibe....

— Utóvégre senki se gyaníthatja, hogy a rendőrség nekünk köszönheti....

— Ha mindjárt az elítéltek sejténének is e perczen valamit....

— Se rokonok, se jó barátok, senki se juthat hozzájuk....

— A vizontlátásra, holnap, Sárkány....

— Holnap, Torontál Simon....

Ezzel a hangok elcsöndesültek és egy becsu-kódó ajtó zöreje hallatszott.

— Sárkány!... Torontál Simon! — kiáltá Sándor gróf. — Ők!... Ők voltak!

Halálsápadtan nézett két barátjára. Szíve egy pillanatra annyira elszorult, hogy megszűnt do-bogni. Ijesztően kimeresztett szemei, megmere-dett nyaka, vállai közé lehuzódott feje, szóval ez erőlyes természetben minden... minden a leg-vegős határokig fokozott irratózatot haragra vallott.

— Ők!... a nyomorultak!... Ők! — ismétlé rekedt ordítással.

Végre fejtenesedett, körülnézett és nagy léptekkel járt fel s alá a börtönben.

— Menekülni!... Menekülni!... kiáltá. — Menekülnünk kell.

És ennek az embernek, a ki kész volt néhány óra mulva bátran szembeszállni a halállal, a ki még csak védelmezni sem akarta az életét, ennek az embernek ezennél csak egyetlenegy gondo-lata volt: élni... élni, hogy megbüntethesse a két árulót, Torontált és Sárkányt!

— Igen! boszut kell állnunk. — Kiáltá Báthory István és Zathmár László.

— Boszut állni? Nem!... Igazságot tenni.

E néhány szó teljesen jellemezte Sándor gróft.

VI. A pizinoi vártorony.

A pizinoi vár egyike a középkori hatalmas épületek legkülönösebb példányainak. Nagyon jól megőrizte hűbéries színezetét. A tágas, boltozatos termeiben csak a lovak hiányoznak, a csucsíves ablakokban hosszu és tarka ruhás, hegyes fejkötős várumók, a falkoronás bátyafo-

lyosók löréseinél a felvonó hidak kerekai mel-lett íjászok és kelevészek. A kőmunka még érintetlen; de a parancsnok és katonák, osztrák egyenruhákban és a börtönőrök és porkolábok, a kiken nyoma sincs a régi idők félig sárga és félig vörös öltözetének, sehoggy sem illenek egy rég mult kor ama nagyszerű maradványaihoz.

E vár kerek tornyából akart Sándor gróf meg-szökni, a kivégzést megelőző néhány óra alatt. Kétségkívül örült vállalkozás volt az, miután a foglyok azt se tudták, milyen volt ez a vártorony, a mely börtönük gyanánt szolgált, s miután leg-kevésbbé sem ismerték a tartományt, a melyen át kell menniök szökésük után.

És talán szerencse volt rájuk nézve, hogy mindez nem ismerték. Ha jobban lettek volna értesülve, kétségkívül visszaríadtak volna e vállal-kozás nehézségei, hogy ne mondjuk lehetetlen-sége előtt.

Nem mintha az isztriai tartomány nem nyuj-tana kedvező eshetőségeket a menekülésre, mi-után a menekvők, bármely irányban, néhány óra alatt a tengerpart valamelyik pontjára juthatnak. Pizino város utcait sem őrizik oly szigoruan, hogy az ember azt kockáztatná, hogy a legelső lépésnél elfogják. De eddig legalább teljesen le-hetetlennek tartotta mindenki a megszökést a pizinoi várból és főleg a kerek tornyából, a mely-ben az elítéltek él voltak zárva. Az ilyesmire még csak gondolni se mert senki.

A pizinoi vártorony fekvése és külső alakja a következő.

A kerek torony egy terrazon áll, a hol a város egyszerű véget ér. Ha az ember a terrasz pár-kányára támaszkodik, tekintete egy széles és mély üregbe merül, a melynek hosszu küszön-önvényekkel befuttatott meredek falai függélye-sen nyulnak le a mélységbe. Semmi kiszögélése sincs e sziklafalnak. Sehol sincs le- vagy fölve-zető lépcső, se tornász, a melyen meg lehetne állapodni, vagy bármely támaszpont. Semmi egyéb, csupán azok a szeszélyes, sima, töredékes, szakadozott sávolyok, a melyek a sziklák rézs-utos rétegeit jelölik. Szóval olyan mélység ez, mely elszédít, magához vonz és semmit sem ad vissza abból, a mit bele dobunk.

E mélység felett emelkedik a vár egyik oldal-fala, kevés számú ablakaival, melyek a különböző emeleteken levő zárkákat világítják meg. Ha va-lamelyik fogoly a nyílások egyikén kitekintene, rémülten hőkenne vissza, ha csak a szédülés le nem vonzaná a mélységbe. És mi történék vele, ha lezuhanna? A fenéken levő sziklákon öszezuzodóknak a teste, vagy magával ragadná a hegyi folyam, melynek áramlata a magas vízálás idején ellenállhatatlan.

Ez a mélység a Buco, mint a vidéken nevezik. Levezető csatornájaul szolgál a Foiba nevű patak fősleges vizének. E pataknak nincs kijáró utja másutt, mint azon az üregen keresztül, a melyet lassankint vajt magának a sziklák közt és a melyben szilaj és féktelen gyorsasággal rohan tova. Hova folyik el így a város alatt? Hol bukkan ismét elő? Nem tudja senki. Az agyagrétegbe vajt üreg, vagyis helyesebben csatorna hosszúsá-gát, magasságát és irányát senki sem ismeri. Ki tudná megmondani, vajjon a rohanó víz nem ütökzik-e száz meg száz kiszögélésebe, avagy egész oszloperdőbe, a mely a vár és az egész város épületeinek roppant halmazát fentartja? Mikor a vizállás nem volt se nagyon alacsony, se túlsá-gosan magas, és lehetővé tette az elindulást könnyű csolnakokon, merész vállalkozók megki-sérlették kifürkészni a Foiba folyását a sötét alaguton keresztül, de a boltozat alacsony volta csakhamar áthághatlan akadályt gördített eléjük. Valóságilag semmit se tudtak az emberek a föld-alatti patak állapotáról. Talán az Adria víztükre alatt szakadt a tengerbe.

Ilyen ez a Buco, melynek Sándor gróf még a létezéséről se bírt tudomással. Miután azonban a menekülés csak a börtön egyetlen ablakán át történhetett, a mely a Buco felett volt, az elítéltek ép oly biztos halálba mentek, mintha a kivég-zésre kirendelt gyalogsági szakasz előtt álltak volna.

Zathmár László és Báthory István csak a cse-lekvés pillanatát várták, készen voltak maradni is, ha kell, és a saját életük feláldozásával előse-gíteni Sándor gróf menekülését de készek voltak öt követni is, ha szökésük által az övét nem ve-szélyeztetik.

— Mind a hárman menekülni fogunk, — mondá Sándor Mátyás, — ha egyszer künn le-szünk, akkor elválhatunk egymástól.

A városi torony óraja esti nyolcz órát ütött, Az elítéltek életéből már csak tizenkét óra van hátra.

(Folyt. köv.)

A VILLAMOS VILÁGÍTÁS KÖRÉBŐL.

A villamos világítás mai nap már nálunk se ujság, sőt a már villammal világított Temesvár példája bizonyítja, hogy bizonyos tekintetben Európa nem egy országot megelőztük, azonban igazában a villamos világítás még Európában sehol se vált általánossá, otthonossá. Még mind-ig Amerika és főleg az Egyesült-államok terü-letén kapott nagyobb arányu alkalmazást ko-runk e legújabb vívmánya.

E lassu terjedés okául nálunk arra utal-nak, hogy az átmenet a villamos világításra, főleg az illető helységben fennálló légszesz-áraktól és attól függ, vajjon ama helységeknek van e saját légszeszgyárak? Az Egyesült álla-mokban azonban, még a közbányokban gaz-dag vidékeken is, a légszesz ára nagy s a váro-sok nagyobb része nem bír légszeszgyárral. Ehhez járul az is, hogy az égal száraz volta nagyban elősegíti a villamos világítás bevezete-sét, mert ennek következtében lehetséges a villamosságot a föld felett is vezetni, míg nálunk azt a föld alatt kellene elhelyezni, a mi lénye-gesen drágább.

Természetesen nem szabad elfeledkezünk az amerikai ember újítási ösztönének hatalmáról és a versengés ama mérvéről, a mely ott az üzletek között fenáll s az üzlethelyiségek, ki-rakatok messé fényű kivilágításában kulminál. Az üzletekben és az utcázan jelenleg főleg az ivlámpa az uralkodó, rendszeren a Brush-fele vagy a Weston-fele ivlámpa; ellenben az Edison-fele izzólámpák főleg a lakosutályok belső világítására használtatnak. Az Egyesült-államokban jelenleg 90,000-re rug az alkalmazott ivlámpák száma, a melyeknek fényét — mint az nálunk is, a Dunaparton, látható, — fénytelen üveggyölyö gyengíti.

Magában New-York városban 1000 ivlámpa van alkalmazásban és az ezeketápláló huzalok hossza 400 kilométer. Egy-egy ily lámpa vilá-gítása évenként körülbelől 500 frt költséggel jár. New Yorkot túlhaladja e tekintetben Chicago, mert ett a 2000-et is meghaladja az iv-lámpák száma.

A mi az izzó lámpákat illeti, a melyek nálunk is gyakoribbak, mint az ivlámpa, ezeknek száma már a mult év október havában az Egyesült-államokban meghaladta a 125,000-et; azóta e szám nagyban növekedett, minthogy az Edison-társaság New-Yorkban, a Felső városban új köz-ponti állomást épített, a hol a körülmények kedvezőbbek, mint a régi központi állomás vi-dékén, az Alsó városban, a hol csak üzletekben laknak, kik nem sokáig hagyják lámpáikat vilá-gítani Nevezetes jelenség az is, hogy a messze-fekvő elővárosnak tekinthető Rosselle faluban is (New-Jersey) tért hódított Edison vállalata, a hol már eddig is 108 lámpa alkalmaztatott.

E vállalat hatalmas voltáról eleven fogalmat nyújt az a gyorsaság is, melylyel legutóbb Louisville-ben a kiállítás területén a vállalat 28 nap alatt 5000 lámpához szükséges berende-zést készített el, a bostoni színházban pedig a 650 izzólámpával való villamos világítás tizen-egy nap alatt teljesen elkészült.

A villamos világítás ez óriási haladása követ-keztében az iparnak erre vonatkozó ága roppant sok embernek ad munkát és kenyeret.

A villamos világításnak nagyban való alkalmazását főleg az teszi még mindig nagyon drágává, hogy a jelenlegi rendszerrel majdnem minden nagyobb utcának külön központi állomásra volna szüksége, a honnan világítása tápláltsák. E tekintetben történtek már újítások, de azokkal gyakorlati használhatóság tekintetében a tűzpróba még sehol se tartott meg.

Turin városa tesz most érdekes próbát a Gaulard és Gibbs-féle elosztási eljárással. E város tanácsa elhatározta, hogy 1886-iki január 1-től kezdve a város utcáit e módszer szerint fogja villamos lámpákkal világítani és pedig a körülményekhez képest részben iv-, részben izzó-lámpákkal. Gaulard és Gibbs találmánya alapján nem lesz szükség kettőnél több központi állomás berendezésére és így Turin

el műveiből, van ezen kívül 36 német, 9 olasz, 8 francia, 5 svéd teljes fordítás. Egyes műveit csaknem minden nyelvre lefordították. Khinai, héber és szanszkrit nyelven is megvannak összes művei.

* Villamos növényt fedeztek fel. Ez a *Phytolacca electrica*. Ha a növény egy ágát letépjük, villamos áramot érzünk; a hozzá közel vitt delejt elhajlalt mutat. A sajtóságos növény villamereje a nap különböző részeiben igen különböző, legnagyobb délben, alig észrevehető éjjel; viharos időben nagyobb lesz, esős időben apad. Rovarak és madarak sohasem szállanak e növényre. Jellemző, hogy a talajban, hol a növény nő, delejes érzéket nem találtak.

* Folyékony ezetsavas agyag felhasználásával készített a belga hadügyminiszterium vízmentes egyenruhákat a katonák számára. Az így készített ruhák a higrogézt nem gátolják s így az egészségnek nem ártalmasak, könnyen moshatók és javítható

* Házasságok elválására új okot találtak ki San-Franciskóban. Egy tengerészorvos neje férje hosszabb ideig tartó távolléte alatt homöopata orvosi oklevél-t szerzett. Férje allopatha volt s visszatérte után gyakran szidta nejét «kuruzsló»-nak, míg az őt «régimódi mészáros»-nak nevezte. Most mindketten egyszerre nyújtották be a keresetet az elválásra, okul hozván a «nézetek kiegyezhetetlen eltéréseit az orvosi iskolákat illetőleg».

* Idegen nők megtekintését a török földön a rendőr esetleg botútsékkal bünteti meg. Az asanti négerknél azt, ki a király valamelyik nejét megnézi, még ha nem is bír tudomással arról, hogy az a király neje, rögtön lefejezik. Ellenkezőleg a Sandwich-szigeteken e tekintetben még nagyobb a szabadság, mint nálunk is, s bárhol jelennek meg egy feltűnő szépség, idegen férfiak rögtön körülfogják s feltűnő nélkül kísérik.

* A tánczó hölgyek számára egy puritán

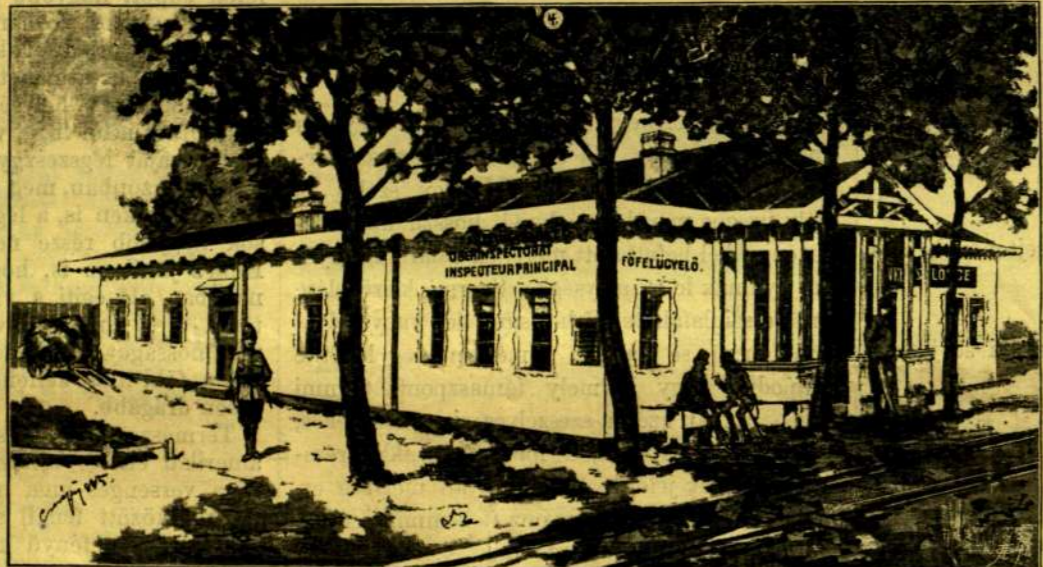
Napiparancs kiosztása.

Hazatérés.

Sétán.

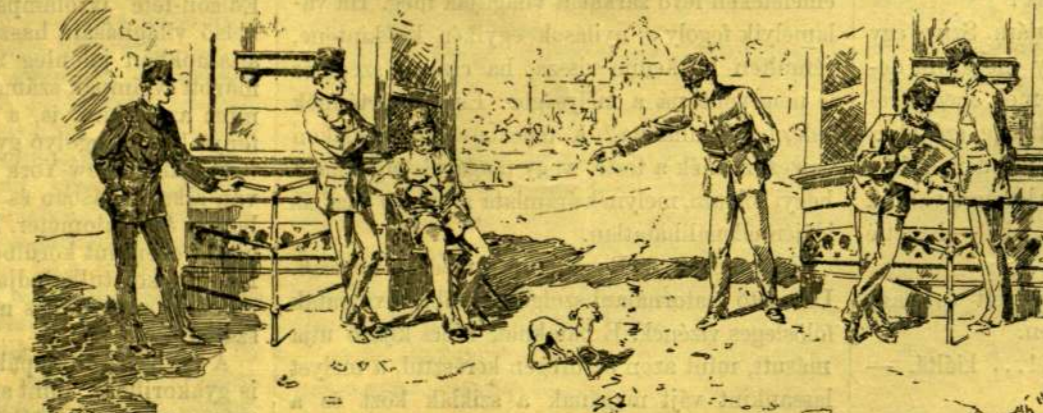
A főfelügyelőség épülete.

Porolás.

Tolászékkel.

Szünet közben.

Napi műsor.

AZ ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS ÓREI.

városa évenként 20,000 forintnyi költségűbbel legalább is nyolcszor annyi világosságot nyer utcáiban, mint a minövel eddig rendelkezett.

EPYXON.

EGYVELEG.

* A legközelebb eső álló csillag földünkhez a Jöreménység fókán levő csillagvizsgáló toronyban tett észleletek szerint a Centaurban levő világító csillag. De még e csillag is oly nagy távolságban fekszik tőlünk, hogy óránként 100 kilométer gyorsasággal menő vasuton is csak 48 millió év múlva juthatnánk el oda s az utiköltség a vasutaknál szokásos díjtételek szerint mintegy 32 milliárd forintra ragna.

tók; egyedüli hátrányuk, hogy kissé sokba kerülnek. * Komló-mérget készítenek Amerikában vad komlóból és *Hopcin* név alatt a morphium helyettesítőjéül szolgáló narkotikus szor gyanánt árulják. A művelt komlóban ily vegyanyag váltakozó mennyiségben van, legtöbb az Angliában termeltéknél s ezért az angol sört már régen felhasználják altató- és kábító eszköznek. * Hasznos elősdiék. Az elősdi állatokat eddig haszontalan teremtményeknek tartották. Trebense természetűs s utána többen kimutatták azonban újabb, hogy az elősdiék egy része a növényeken lévő gombákkal táplálkozik s náluk nélkül a növény elpusztulna. * A nők erszényét a jövő télen a muff (régiesen: karmantyn) bélése fogja helyettesíteni. A selyembélés s a gombokkal ide tűzött prém között ugyanis a szűcsök lágybőről egyszerű erszényt készítenek melyet kivenni sem kell; így a tolvajok nehezebben férhetnek hozzá, mint a most hátul fekvő zsebekhez.

amerikai fülekkel ellátott tánczóvet talált ki, melynek segítségével az «illem megóvása végett» nem a derékon kell ezentul a nőket a tánczosnak megfogni, hanem az övön. * Sajtóságos jubileumra hívta össze barátait egy fiatal berlini kereskedő. Neje, kívül három és fél évig élt, e rövid idő alatt 25-ik oselédet fogadott. A jubileumot azonban megzavarta az a kellemetlen eset, hogy a szolgáló közvetlenül az ünnep előtt szökött meg. * A nő közelebbi rokonságban van a majomhoz, mint a férfi. E tételt vitatja egész komolyan *Albrecht* brüsszeli tekintélyes anthropolog. Allítása bizonyítására érvel fölhozza, hogy a nő nemnél a dolichocephalia (hosszu koponyalak) gyakoribb, mint a férfiaknál, a benső metsző fogak szélesebbek, az alsó keresztcsontok nem nőnek össze s az egész test alacsonyabb; mindebből azt következteti, hogy a nő szervezete nem fejlődött ki oly magas fokra, mint a férfiaké.

Bosnyák parasztok.

Felvidéki tót nő és alföldi román nők.

AZ UTOLSÓ NAP.

Kiállítási tárcza.

Le a függönyvel! A nagy nemzeti színjáték véget ért. Az újságok lapjairól kidőlt egy hasáb, mindnyájan szegényebbek lettünk egy fényes ünneppel. Ki-ki veheti hétköznapi zubbonyát, nyalábra csomagolhatja szerszámait, az ács önját, baltáját, az író tollát, a kovács porolyát, a kőműves bőrkötényét s a festő esetjét — a nemzet nagy sokadalma befejeztetett. Taps, tetszészúgás nem kíséri többé igyekezete eredményét, a verseny dicsősége nem feszíti többé az ereket. A kiállítás véget ért; nyomát befújja a téli hó, emléket elsiratja a zörgő ávar.

Mint egy szép álomhoz, úgy hozzá szoktunk már, s mint mikor az álmodó, ocsudva szenderegéből, fél kiragadni magát képzelt világa színűsüdjéből, s félében is tovább fűzi álmai szövődését, úgy morzsolgatjuk még elménk garatján az emlékeket, úgy képzeljük vissza dicsőségünk káprázatos napjait. Beh furesa is! Mikor még meg sem testesült jóformán izmosodó nemzeti kulturánk e nagy gondolata: a kiállítás, már bővében ontottuk a panasza és aggodalom sápitózásait. Itt a drágaság réme fenyegetett, ott a kishitűség csalt szánalmas mosolyt az ajkakra; gyerekeszszei rettegünk az ünnepő új ruhától, mely hidegnek, idétlennek tetszett, míg a régi rongyok olyan bizalmasan intettek felénk a sutban: «Ne hagyj itt minket.» S ime most, hogy az új ruhában mozogni is megtanultunk, szinte-szinte a mama virgácsára van szükség, hogy megtanuljunk, hogy nem ez ám a koptatni való, s hogy a természet örök rendje szerint újra vissza kell vándorolnia a szekrénybe, feltesznie helyét a viseltesebbel.

S tekintve az utolsó hetek látogatottságát, igazán kérdés, vajjon nem lett volna-e tanácsos valahogy titkon — a közönség tudta nélkül — meghosszabbítani a kiállítás idejét. Legyünk őszinték. Ismerjük be, hogy a magyar embernek egyáltalában nem fekszenek természetében a precíz terminusok. Valósággal bolondjai vagyunk a prolongációknak (zárjel közt legyen mondva: a váltóban is). Minden társadalomnak, de a miénknek kétszeres számmal vannak bizonyos Pató Pál-féle típusai, a kik abban az egyben méltányosok, hogy nemcsak hitelezőiket, de önmagukat is napról-napra tartják ígéreteikkel.

A keleti pavillon.

Erdélyi szászok.

Alföldi magyarok, oláh legény, csikós.

A KIÁLLÍTÁS LÁTOGATÓI.

Istenem! Hány vidéki urambátyám mulasztotta el a kiállítás megnézését, a ki pedig minden reggel utrakészen ugrott ki ágyából. Persze, a kiállítás nem látásához vezető út is jó szándékkal van kiköveve. Még látom, mint böködi hosszú meggyfa pipaszárával, jó zsiros reggeli kávéja mellett a «Pesti Napló» kiterített lepedőjét: «Szeptember 15. Lókiállítás. Őszi gyümölcs- és zöldségfárlat. Izé nő! Anyjuk! A Gyuri kocsis, ne feledd, holnap reggel készen álljon, hogy bevigyen az indóházhoz. Megyünk kiállítást nézni.» Az ám, hanem mindig közbejött valami, hol a vasut robbogott el épen orruk előtt, hol a szadai tiszteletesnél

akadt valami vendégmarasztó tarokkparti. Végre a lányok estek nyakába, hogy így, amúgy, bizony idestova bezárják már a kiállítást, ha nem sietnek, ott van ni, már a határnapot is kitűzték. Mire az öreg csak ravaszul mosolygott kurta serte-bajszába: «Sohse higytetek neki, van még idő, elhalasztják azt még hat hétre is.» Mert hát tudnivaló, hogy Kerekzugon is így szokták a vándor cirkuszosok háromszor tartani meg «visszavonhatatlanul utolsó» előadásait. Ki hitte volna, hogy ezuttal úgy megcsalta öregünket élettapasztalatuk s mire a sorokat oldvani fogják, bátran leszerelhetik madzaggal olthatlanra gombolyított nagy poros bőrkoffereiket, a lécszeggel légmentesre kalapált ferslógokat és a rozsdás záru kézi-táskákat. A kiállítás meghalt, és bizony nem egyhamar fog feltámadni.

A kiállítás hadd keresse a maga kárát rajtok; de a sok ciceronak kiszemelt fővárosi rokon binyára elégedetten nevet markába, — s a kinek soha sem volt kalauzolni való atyafisága, az vesse rájuk az első követ. Mert minden borzasztóságos dolog között legborzasztóbb a mit az ég halandó számára kimérhet: kiállítás alatt fővárosi ember lenni s ábrahámi rokonsággal lenni megáldva. Először jött a nagybácsi Pusztá-Fedelesről két felnőtt leányával, azután a ripancsházi unokahungunk hat gyermekeivel, majd egy Csehországba szakadt távoli rokon Prezlautschból, sógorunk Kaparózugról, nagynénénk, ipunk, apósunk. Világos, hogy a drága atyafiaknak csak két-három napjuk van a kiállításnak szentelni való, s azért csak nosza gyorsan nyakukba venni a várost, természetesen a te vezetésed alatt, hiszen husz évben ugys csak egyszer történik s legalább a nevezetesebb dolgokon hamarjában végig futni. A program persze mindig ugyanaz: a két óriás hordó, Monasterly és Kuzmik, a trónörökösök ékes garnitúrája Laczkónál, debreczeni csárda, krumplihámozó és kilátás a horvát pavillon erkélyéről. Azaz hogy igaz ni! a lókiállítás! Paff! bezárták már; és te nem tudtad ezt megírni. Hiába kapacitálod őket, hogy hiszen úgy sem tartanak hámos lovakat. Vége! Hiába volt minden ut; a legérdekesebbet elszalasztották, s ez a bűn a te lelkedben szád.

A halogatók nagy csoportjához, kik az utolsó napok látogatói voltak — tartoztak még a politikai duzzogók is, kik istennek hála elég szép számmal léteznek szent István koronájának területén arra, hogy egymagok is biztosíthatják a kiállítás utolsó szakának mozgalmasságát. Érted: szászok, románok, tótok, horvátok et cetera gentes. Eleinte el sem olvasták a lapok tudósításait, melyek arról szóltak, hogy Budapesten minő esoda esett. Hónapok teltek bele, míg egy-egy kicsinylő mosolyban engedett fel az érdektelenség jege; majd tréfás vállalkozással rászánták magokat, hogy: isten neki hát, lássuk a medvét! De még a kiállítási kapu előtt sem tűnt le ajkairól a kételkedő mosoly. Csak lassan vetemedtek egy-egy rövid, de sokatmondó felkiáltásra, mint: «Nini!» «Ej ha!» «Tyhü!» «Már ki hitte volna?» s több efféle. Hanem a jég meg lett törve. Jöttek aztán hosszú sorokban a nemzetiségű deputációk s az alföldi ember tekintélyes hosszú gubája és zsiros kalapja, a csikóslegény árvalányhajas csárdáskalapja, panyókáravetett súbája és lobogós kék inge mellett feltűnődek a bőr-zekes románok is Krassó és

Torontól vidékéről, a brassói szász nők libegő pántlikás süvegei, a felvidéki tót lányok hóféhér ingvállja, czifra bekecse s hatsoros gyöngy-nyakbavalója, meg a bosnyák paraszток бб bugyogói, simán hátrafésült haja és horgos végű bockorai.

Hát még a felelőndült társaságok ezerféle jelvényei, a kokárdák, tollak, kék, piros, fehér és nemzeti színű szalagok, a mint seregenként vonultak végig a főváros utcáin, egy-egy zásajasabb és öklösebb kolompós vezetése alatt. Ki ne talált volna köztük egy-egy gyermekkori ösmérsére, a ki ott ragadt meg a mi hűtlenül elhagyott kedves provinciánkon, míg minket a fővárosba hajtott keserű végzetünk, s most évek múltán előnkbe kerültek hozontos szakállal, megbarnult erős kezekkel, nem tudva, miként üdvözöljenek, bizalmatlan szemekkel mérgetve s visszafojtva a kitörni készülő barátságos «szervusz»-t.

Jötték a «drukk»-nak boldog napjai, a mikor százezer forinttal fekdünk s keltünk képzeletünkben! Mi fogható ahhoz az izgalmas lélekállapothoz, melylyel a sorshuzást követő napon az újság megjelenését vártuk! Időközben vettünk földeket, házat a sugárúton, tartottunk páholyt, fogatokat — természetesen mindezt a boldog remény olesó előlegében. S mikor reszkető újjakkal, nagyjában végig futottuk a sorokat... hogyan? hát sehol sem vagyunk? Még csak a series sem jár közel? Ej! lehetetlen, hogy sajtóhíba ne volna a dologban. Lássuk csak holnap! Ujra semmi!... Átkozott csalódás! Isten véletlen földet, házak, fogatokat, páholyok! Vissza, vissza nyakunkkal a régi megszokott igába.

Megvoltak a kiállításnak a maga típusai is, a kiket örök kár volna megiratlanul hagyni. Ott van például a Cerberusok számtalan fájának női kiadása a szekiárs kisasszonyok személyében, kik nemzeti színű vállszalaggal mellők körül, oly kíméletlenül ekzevalták a három krajczáros padok boldog tulajdonosait s oly hódoló (bár nem mindig hódító) mosolylyal közeledtek a magánszék el foglaltához. Az egyetlen női típus, a kinek nem szoktak udvarolni, s helyzetének ez az átka látható súlylyal nehezedik számba vonására. Ime már elmúlt a kiállítás, a nélkül, hogy valami külföldi herceg szeme megakadt volna valamelyiken.

Az embernek nem muszáj épen bankhamisítónak vagy betörőnek lenni, hogy kissé csiklandozva érezte legyen magát a kiállítás minden tiz lépésre ott posztolt rendőrök csillogó pléhtábláskájá által. Hiszen teljes elismerésünk a közrend fenntartására irányzott ébereségük iránt, de nem a legnagyobb mértékben kéjelmelen érzés-e az embernek az egész kiállítás keretűl száz meg száz bizalmatlan szemmel kísértette érezni magát? Nem mintha előtte mindenki gonosztevő volna, de mert szerinte minden ember képes az lenni; neki jót nem, csak rosszat szabad föltelezni, s ha semmi gyanura nem bukkan, úgy keresni kénytelen azt. A hónap alatt hordott vasok katalógus például lehetetlen, hogy gyanussá ne váljék, és sötét tekintetek mérlegelnek lépérsől-lépésre. Látcsővet tartasz kezében. De vajjon valóban látcső-e, és nem inkább valami elemelt értékű tárgy? Valaki tyukszemre hág, s fájdalomban néhány hangos szóra fakad. Nem ott terem-e mindjárt egy hórihorgas rendőr, kérdeni látsza, hogy melyiketeket tartóztassa le? Akkorod fogsz egy kiállított zongorán; kész a legkategorikusabb rendutasítás, s még jó, ha százszázzal megmenekülsz. Ha megállsz, hogy jegyzőkönyvedbe firkálj valamit, azonnal odaüti orrát «ő mihasznasága» s nem hágy addig békét, míg meg nem győződik, vajjon nem valami kiállított eszmat rajzoltál-e le? Röviden mindenütt figyelemmel vagy kísérré s a világ kínoséert sem mernél hosszasan időzni egy ékszerész-kirakat előtt, nehogy félreértésekre aly alkalmat. Oh! boldog Anglia, hol nem kénytelen az ember ideges lázba jóni a rendőri egyenruha láttára, s azért a szükség esetében zsebből kirántott fehér pálcika nagyobb tekintélyt kölcsönöz hordozójának, mint a legfényesebbre sikárolt numerosos pléhtábla.

Hát a rendőrök csak megélnék valahogy a kiállítás nélkül is, de mi lesz abból az egyenruhás őrségből, mely a jövedelmezőtlen arisztokratikus nevek hordozójától a kiszolgált strázsmesterekig annyi létecsébeest existenciájának nyugtató léteztendőre megélhetési módot. Persze, hogy kissé groteszk megélhetési módot.

Mert lehet-e komikusabb dolgot képzelnünk is, mint heteken át ügyelni oly tárgyakra, melyeket az ördögnek sem jut eszébe ellopni s melyek magoktól képtelenek odább állni. Például egy-egy hat mázsás vasgúlát, tiz öles fa-törzset, egy-egy hordó halzsírt, vagy néhány halom cement-kecskát. Másfelől minő tantalusi kin lehetett azokra, kiket sorsuk a pirosuló páczolt sonkák, vagy az illatos gyümölcsök mellé állított, talán épen olyan időben, mikor a gázi nem igen futotta már ebédre. Nem lett volna csoda, ha a lapokban kiállítási örökről olvastunk volna, kiket a virágkiállítás nehez legőjtje fojtott meg vagy a kiket az iparszarnok orgonája vagy a kiállítási harangok zúgása siketített meg. Mindebből semmi sincs. A kiállításnak mindössze öt halottja volt és sajátságos, hogy mind az öt véletlen halállal mult ki. Kezdődött a sor Kempelen tűzoltóparancsnokon, kit lova vetett le, majd Krause Valdemár következett, a kit ismét egy képzett fiatal mérnök, Haidecker követett, mint szerencsétlen betegségének áldozata, Torossy Béla agyonlőtte magát, Mézsiáros rendőrt pedig egy lecsétt revolver lövése találta véletlenül, glédában állva, napi parancs kiadása alatt, feladta teljesítése közben. Ez a végzetes öt halál belejátszik a kiállítás történetébe.

Nyalka fiuk, kedélyes gentry-nép sem állták felolteni a kiállítás alatt az arany paszomántos felügyelői zubbonyt. Most mindenik megsiratja Budapest aranykorának azt a vörös betűkkel jegyzett néhány napját.

Ma már az ács baltája belekapott a pavillonok gerendázatába; hull a posztorja s velök enyésznek el a kiállítás megörökítésére méltó típusai is. Csak néhány kisebb épületre van még egyezés köteve, a Dobos-pavillonra, mely Debreczen város birtokba kerül, a háziiparcsarnokra, mely helyben fog korsma gyanánt megvételni, s így — ha a háziiparral szakít is, de a hazai iparnak tovább is szolgálatában marad, — lévén a borivás ugyanis elég hazai ipar. A lóvonatu vasutak, melyek a kiállítás szakának biztos számításával másfél millió forintnyi forgalmat köszönhetnek, mind hosszabb lélegzettel szállítják az utasokat, néhány lakás-szükségben szenvedő család ütötte fel még tanyáját a városligeti villeggiatúrákban, egyeb-ként minden kihalt, megdermedt a közelgő tél hideg fuvaltatára.

ALAGUTAK ÉS HEGYFURÁSOK.

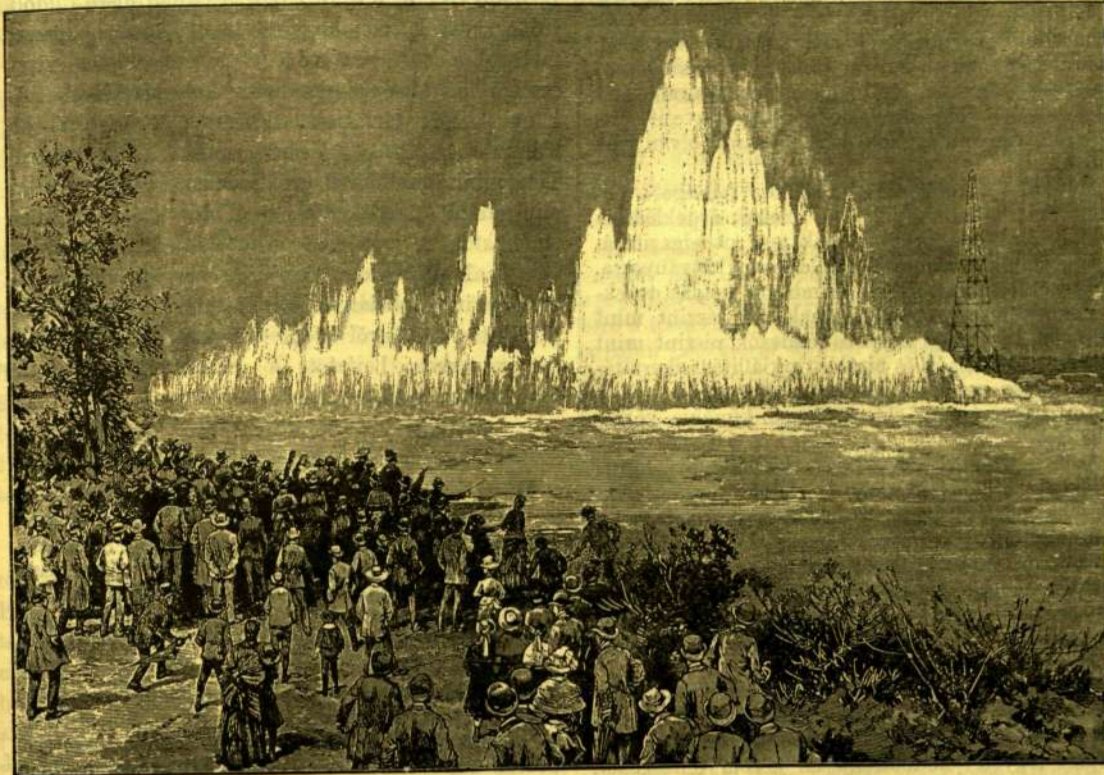
Negyven évvel ezelőtt még alig volt szó alagutakról. A semmeringi vasut, mely 1854-ben nyílt meg, mindenki meglepett magasságával, de hogy egy vasut egyenesen a hegy szívére szelje át, erről nagyon kevesen álmodoztak még. Ezer és ezeren járták meg évenként a régi historiai utat a Szent-Bernárdon, melyen Hannibal is átkelt, s melyen Nagy Károly 773-ban, Barbarossa 1106-ban ment keresztül, s melyet ép azért, a hideg daczára (mert nyár közepén is fagy van ott), Napoleon is átkelési utul választott 1800-ban, mikor a marengói ütközete ment. Nagy szükségét pótol a szent-bernárdi kolostor, mert a teli hóhullás átlagos mélysége itt több két ölnél. Igen népszerű ut a több mint 1000 lábval alacsonyabb szent-gothardi is. Vendéglője és kolostora van s a gyorskocsi 12 órán át halad rajta keresztül. Hetvenezere ment itt az átutazók évi száma, míg 1820-ban az eddigi ösvérutat lóút váltotta fel, mely Uri és Ticino kantonok költségen épült. Érdemes egy jó térképet venni kézbe és úgy nézni sorra a hegy egész félkörén elterülő utakat. Kettő közülök, mint ut, még Napoleon idejéből ered, a mont-cenis, mely nyolczadfél millió frankba került s huszonhárom menedékházzal bír, és a simploni, mely 18 millióba került (olasz pénzben — aere italo — mint a telen látható felirat mutatja), s öt nyáron át öt-ezer munkást foglalkoztatott. Régi alakjában a Simplon, úgy mondják, egyike volt a római utaknak; a Spligen volt a rendes közlekedési ut Olasz- és Németország között. Negyedik Henrik például ezen át ment Canossába, hogy VII. Gergely pápa lábaihoz vessen magát. Macdonald francia tábornok ugyanezt az utat választotta 1800 telén, mikor a hófúvás egész rakás emberét elsöpörté. E tekintetben szerencsétlenebb volt, mint Lecourbe, a ki a megélőző

télen egész hadseregét a Bernardino egy ösvérútján vezette keresztül.

A Stelvio — németül Stiltzer Joch — minden utak közt a legmagasabbik, csaknem 3000 lábval fekszik magasabban mint a Szent-Gothard, s csak 1824-ben fejeztették be hét és fél millió frank költségen. Sok menhelye daczára nagyon veszélyes teli ut. A Brenner, Innsbrucktól Veronáig, legalacsonyabb a fő alpesi utak közt. Már 1772-ben építette az osztrák kormány, minthogy ez volt a rendes ut Olaszországból Tirolba, de természeti környezet tekintetében a legkevésbé szép minden alpesi ut között, egész addig, míg csak Mária Terezia diadalívéhez és Innsbruck külvárosaihoz nem ér az ember. Vasutja 1867-ben nyílt meg és valódi csodája a mérnöki leleménynek, huszonkét alagutjával, melyek leghosszabbika közel 500 öl s hatvan viaduktjával. Némely görbülete rendkívül éles, több tunnelje ivalakat ir le s legmeredekebb emelkedése huszonöt-ezred. A Semmering-vasut tizenhárom évvel korábbi mint a Brenner s része a Bécsből Triesztbe vezetó vonalnak. — Itt az emelkedés még meredekebb, a maximum harmincz-ezered lévén, s a leghosszabb alagut mintegy 800 öl. Egyike az a legnagyobb szabású vasutvonaloknak, a legmeredekebb örvények és szakadékok felett haladva el, hol a vonat négy-szerte lassabban halad mint rendszeren.

A mont-cenis alagut átúrásának eszméje 1841-ben fogamzott meg a savojai Médail agyában. Megvizsgálta a talajt és kimutatta, hogy a Frejus szorosnál a távolság kilencz mérföldet tenne ki s a munka 36 évet venne igénybe, amaz idők tökéletlen kézi fúrójával. Károly Albertnek nagyon szíven fekdűt, hogy egy oly utat kapjon, mely Szavoját és Piemontot összeköti, de novari veresége 1848-ban halomra döntötte terveit. E közben a tunnelléptések mind előbbre haladtak. 1854-ben, ugyanakkor, mikor a semmeringi vasut megnyílt, a genoui és turini vonalon a közel 1800 ölnyi giovi-i alagutat vitte ki Maint, belga mérnök, a ki a mont-cenisit is tervbe vette. De a munka csak 1857-ben kezdődhetett meg, miután Sommeiller szárd mérnök feltalálta a víznyomású fúrógépet és az angol Bartlett megmutatta, hogy a gőz is mily sikerrel alkalmazható a cészra. Modane az alagut északi, Bardonecchia pedig déli oldalán fekszik. Viktor Emánuel és Cavour robbantották fel e helyen az első aknát villamoság utján s azzal megkezdődött a kézi fúrás lassu processusa, alig fél öl egy nap alatt. Az olasz háború meg e lassu haladásnak is véget vetett, s Bardonecchiában csak 1861-ben, Modaneban pedig két évvel később kezdtek meg újra működésüket a fúrógépek. Kezdetben a munka még lassabban ment mint a kézi fúráló, az emberek nem értettek a gépekhez, s azok nem is voltak kellően megerősítve. Utoljára azonban mégis naponta két ölet haladtak; a modanei oldalon, hol a közet nagyrészt kemény quarzából áll, csak félnyire tudtak menni. Ezért a találkozási hely sem esett a középre, hanem jobban Modane felé. Az egyenes irányt azonban meglehetősen megtartották, alig egy lábnyira tértek el attól. Természetes, hogy a munka nehéz volt a forró gőz közepette. Sommeiller mérnök megláthatta még a kész alagutat 1870 decemberében, de a vasut megnyíltát nem érthette meg, mert az csak 1871 szeptemberében következett be, s pedig ugyanazon év júliusában meghalt.

Ez az alagut harminczhat millió frankba került, s kilencz évvel hamarabb fejezték be, mint remélték. Sőt 1862-ig oly keveset dolgoztak rajta, hogy mondhatni 11 évbe sem került. Természetes, hogy Franciaország, megkapván Savoyát, szintén erősen érdekelte volt e vasutban. A költségeknek felét hordozta, s Olaszországnak évenként tetemes nyereséget juttatott. Az alagut gyors emelkedéssel bír a középig, azután lassan ereszkedik le Olaszország felé. Igazában Frejus-alagutnak kellene nevezetnie. A tulajdonképeni Mont-Cenis mintegy husz mérföldnyire van észak-kelet felé s fölötté fut el az a csodálatos vasut, melyet az angol Fell és Brassej építettek, s melyen a kocsi-ly függnek mint egy bölcső valamely Himalajabeli kőtelhídon. Másolata ennek a kis Rigivast is, melyen csaknem minden svájci turistának keresztül kell mennie, a mihez jó erős idegzet szükségesletetik. Két párhuzamos sodronyláncz, bizonyos időközönként vasoslopokon nyugodva, bizonyára nem nagy biztonságérzetet költ. De mi a Rigi-vasut a Fell-féle cenisi

A «POKOL KAPUJÁ»-NAK FELROBBANTÁSA NEW-YORKBAN A TENGERPÁRTRÓL TEKINTVE.

vasuthoz képest! Nagyon sajnálandó, hogy már nincs többé használatban, néhányszor meg is próbálta küzdeni az alagut ellen, de az utazók olyannyira többre becsülik a gyorsabb utat, hogy a nyílt levegőn való utazás nem fizethette ki többé magát.

Minde mellett nem szenved kétséget, hogy legalább a mi az Alpokat illeti, az alagutépítést körülbelől bevégezteknek tekinthetjük, roppant költségességek miatt. A Szent-Gothard-alagut több mint 60 millió frankba került, s az arlbergi alagut is 40 milliót nyelt el. Egy Svájc-ból Olaszországba vezetó alagut eszméje is fölmerült 1848-ban, de nem tudták, melyik alpest választás; Svájc szegény volt arra, hogy egy maga vigye ki a tervet, Francia-, Németország és Ausztria pedig természetesen magok is a legközelebbi utat óhajtották volna. Olaszország egyesülése 1860-ban számításra kívül helyezte Ausztriát, de Franciaország és a francziál beszéző kantonok, élükön Genffel, latba vetették befolyásukat a simploni vagy inkább a monte-leonei ut érdekében, mely egy harmaddal volt hosszabbra tervezve a Szt. Gothardnál, azonban könyök-formájánál és könnyű szellőztethetőségénél fogva, kevésbé volt veszedélyessé válándó az ott dolgozó munkásokra nézve.

A szent-gothardi munkásoknál a halálozás aránya igen magas volt. Nagyobb része ezeknek Olaszországból került ki, de hogy mennyi esett áldozatul közülök, ma sem tudható biztosítással. Százötvenet megölt és negyvszázat megbeszített a földhányó, vízcsapoló, stb. munka. Láz, anémia, étvágyhiány szintén megtették a magokét. Maga az intéző, Favre, Genfből, Lesseps barátja és tanácsadója a panamai csatorna ügyében, két évvel a munka befejezte előtt halt el.

Meg kell jegyezni, hogy a francia-porosz háború és a német császárság alakulása volt az, a mely Szent-Gothard javára döntötte el a mérleget. Szó volt róla 1866-ban, Königrázt után és aztán három évvel később Bismarck Varzinban tartott konferenciát felette. Franciaország duzzogott és casus bellit akart a do-jogból csinálni, de közébjött a szerencsétlen hadjárat, mely Szedánál végződött s Franciaország egészen hátrébe szorult. A tunnellhez 1872 októberében fogtak hozzá, Göschenenben Svájc, és Airoliban Olaszország felől. Hála a javított gépeknek, kétszer akkora sebességgel folyt a munka, mint Mont-Cenisnél; az egész nem vett igénybe hét évvel többet. De elkészülté után közel egy évig a földalatti vizek oly mértékben jelentkeztek, hogy a tunnell használhatná vált. Azután is főképp szállítmá-estrelő-estere használták és hónapokig szállítmá-nyokra. A furók vízerőre alkalmazott légnymással dolgoztak. Némely szikla oly kemény volt, hogy a közönséges aczélmal nem sok hasznát lehetett venni, s a hőmérsék is jóval magasabb volt, mint Mont Cenisnél. Favre halálát is a hőség idézte elő.

A költségeknek szinte felét Olaszország viselte, Németország és Svájc pedig egy-egy negyedét, de maga a tunnell alig tette ki az összes költségek negyedét. Immensee és Göschenen között a zugi tón harminczegy galleria és kis alagut van, huszonkilencz pedig Airoli és Chiasso közt. Huszonöt perczet igényel, míg a vonat a tunnell végig rohog s a Reuss völgye, a luczerni és zugi tók mentén s aztán Fluellentől fölfelé nem kevésbé szép és nagyszerű, mint az olasz oldalon le Bellinzonáig s a Lago Maggiore és Lugano partjaiig. Nem csoda, hogy ez kedvenz utvonala azoknak, kik Európából minél többet akarnak látni, mielőtt Brindisiből keletre indulnának.

Hanem mégsem az utazók kényelme volt az, a miért három nemzet közel száz milliót adott ki vasutért és csatlakozásokért. Az egész kereskedelmi forgalom nem csupán Németországból és Svájc-ból, de északi Franciaországból és Párisból is erre veszi útját. Akármilyen jó hazafiak legyenek a francziák, de nincs okuk árui-akat a svájci-francia alaguton át szállítani, mikor a svájci-német vonalon sokkal olcsóbban tehetik. Könnyű belátni, hogy Németország ily körülmények között hamar leverheti a francia árukat, s elárasthatja az olasz piacokat a Nürnbergben és más német helyeken is gyártott párisi czikkikkel. Marseille még jobban a rövidet húzza s már kérvényt is intézett a francia kereskedelmi kamarához, hogy olcsóbb tarifákat léptessen életbe a francia vasutaknál. Franciaország gabnakereskedése is sokat szenvedett, mert eddig az Olaszországba s déli és nyugati Németországba szánt gabna nagyobb része rajta vitetett keresztül, most azonban olcsóbban szállítható Antwerpenen vagy Hamburgon, sőt Genuán és Trieszten át is. Még Anglia is megsínylette a szent-gothardi alagutat, mert a köszén-szállítmányok tarifája a szent-gothardi vonalon abból a czéltől lett leszállítva, hogy kizsírta Angliát az északi olaszországi piacokról. Már hallani megjegyzéseket a Locarnál és Luinonál, a Lago Maggioreál felhalmozott német köszén nagy mennyisége felett, míg olasz-német gőzhajók Genuából Barczelenába és általában Spanyolországba, hogy ezzel s kiűssék Marseillet a nyeregéből. A három ország bámulatosan támogatja egymás szükségleteit. Németország mindennemű kézműipari czikketeket küld, a sőtől a lokomotívokig, és sok nyers terményt. Svájc sok gyapjút, selymet és lent exportál, a mellett ruhaneműket, sürített tejet, tűzölő fát, faragványokat. Olaszország borával, gyümölcsével, tojásaival, hizómarháival, ékszereivel stb. lép föl. Ily módon meglehetősen függetlenek a világ többi részétől s mivel díjazt alacsonyak, világtól helyet biztosítottak magoknak a világhereskedelem piacán. Így az idegen gyapju a szársországi városok számára, a helyeti, hogy Marseilleben rakódnék ki, s onnan küldetnek

a határra, most Genua felé veszi útját, hogy a Szent-Gothardon át tartson északra.

Monarkhiánk határozta el utoljára is, hogy véget vet a dolgok ez állapotának, s megtöri a svájci-német-olasz monopoliomot. Egy külön utat vett tervbe s ezáltal Franciaországot egyenes összeköttetésbe hozta a kelettel. Már 1880-ban aláírt egy konvencziót Franciaországgal és Svájjal egy, az Arlbergent át, Innsbruckt és Bludenzet érintve építendő alagut iránt. Az arlbergi hegyláncz a Duna és a Rajna völgyeit választja el, s az új vonal Bludenznél csatlakozik a svájci vasutakhoz. Egész sor kis tunnell és töltés biztosít a hófúvások ellen s a főtunnell mintegy 6000 öl hosszú. Mult év júniusában nyílt meg, negyedfélével azután, hogy a munkálatok megkezdődtek, melyeknél a tiroli oldalon Ferroux- és Ceconi-féle percussió-furó, a svájci oldalon pedig Brandt-féle használtatott. Amaz a víznyomásra van alapítva, s a kettő közül az utóbbi bizonyult használhatóbbnak, a mennyiben 1500 lóerőt képviselt, míg az első csak 8—900-at. Pontosán három évet töltöttek a hegy furásával s hat hónappal később a kőzlekedés is megnyílt. A költség 40 millió frankra ment, tekintve, hogy a munkabér az utolsó tiz év alatt, a Mont-Cenis-i alagut furása óta, fölment. A mellett, hogy utolsó lánczszem a keletet és nyugatot összekötő régi uton, Konstantinápolytól Ulmon és Ratisbonon keresztül Franciaországig, az arlbergi vonal helyi fontossággal is bír. A bludenzi lakók cseszenyevőket szivesen cserélik be magyar gabnával. Ethnografiailag is érdekes népfaj, a mennyiben a XVI-ik századig a latin nyelvnek bizonyos romlott tájszólasát beszélte, a mi helyneveiben (például Scesa plana) ma is fennmaradt még.

Maga az Arlberg szoros különben rég élénk kereskedést közvetített már Trieszt és Svájc között. Telen át gyakran husz lábnyi hó is borítja, s ritkán van a nélkül, a júliustól októberig tartó három hónapot kivéve. Egy menedékházat valamely Finkelkind Henrik nevű lelenz és pástorfn épített, kit annyira meghatott a szerencsétlenül járt vándorok sorsa, hogy elhatározta isten és Szent Kristóf segítségével segíteni rajtok. Tiz évi szolgálata alatt tizenöt forintot takarított meg s e kis összeggel az első télen két utast mentett meg. Nyáron át körüljárta Európában, alamizsnákat gyűjtve és sok fejedelmet vett rá, hogy beálljon a Szent-Kristóf szövetkezetbe. Haláláig legalább ötven embernek adta vissza ily módon életét.

Minde mellett az alpesi alagut-furások kérdése még máig sincs teljesen elintézve. A francziák még erősen agítálnak a simploni ut mellett, bár ez korántsem hajtana annyi hasznót nekik, mint Németországnak a Szent-Gothard. A mellett nem is volna előnyös a közép-tengeri francia kikötőkre, és nem is érintene francia földet. Azért huzódik egy töredéke a véleményeknek inkább a Mont-Blanc-felé, mely csak egy második mont-cenis ut lenne, holott egy harmadik vélemény a Szent-Bernard-tunnellnek adna előnyt, akkora magasságban, mint az északi és Centrál-Pacifc vonalok, vagy mint a Kalkuttából Dardzsilingbe vezetó ut. Ez valósa gos légi vasut és alagut lenne, s nagy kérdés, ha fogja-e Franciaország egy hamar győzni pénzszel?

A «POKOL KAPUJÁ»-NAK FELROBBANTÁSA.

Közelebb emlékeztünk meg azokról az érdekes technikai munkálatokról, melyek segítségével New-York hatalmas kikötőjének bejárásánál a Flood Rock sziklát, az ugnyvezett «Pokol kapujá»-t, október hó 10-én szétrobbantották. Ma már alkalmunk van a műszaki újabb történelem e nevezetes eseményről egy eredeti fényképet fölvetel után készült rajzot is közölni. A fényképet New-York 87-ik számu azon utcájáról vették fel (az amerikai városok nagy részében az utcáknak ugyanis nincs külön neve, csak száma), mely a tengerre nyílt.

Közel két millió ember lakik New-Yorkban s a vele már összeépült városokhoz s így nem csoda, hogy a nagy eseménynél, melynél az előre látható óriási rázkódtatás miatt igen sokan s nem is épen ok nélkül veszedelemtől is tartottak, a tengerpartot ezrek és ezrek lepték el. Kilencz egész holdra terjedő sziklaterület

mokba, aligha nem Eleusisban élt, még pedig a Krisztus előtti hetedik században, mielőtt még az orpheusi tanok megváltoztatták az eleusisi misztériumok eredeti alakját.

A földrajzi társaság, nov. 5-iki havi ülésén, melyen Hunfalvy János elnökelt, Berecz tiktár bejelentette, hogy a híres utas, Nordenskiöld, a társulat tiszteletbeli tagja, a társaság összes kiadványait birni óhajtván, a „Közlemények” első tíz kötetének megküldését is kéri, s ezekért cserébe küldi a stockholmi kir. könyvtárban őrzött és a XIV. századból származó „Le livre de Marco Polo” című kézirat faksimiliójét, melyet 6 1882-ben adott ki. Delisle Lipót, a párisi nemzeti könyvtár igazgatója, azt állítja, hogy a szóban levő Marco Polo-féle kézirat I. Károly királynak a Louvre palota egyik tornyában elhelyezve volt könyvtárából származik. Ugyanezen kódecs egyik díszbe volt azon bibliografiai kincset, melyet Krisztina királyné gyűjtött össze s mely majdnem egészen a Vatikán gyűjteményébe került. A Marco Polo-féle kódecs azonban a kincsek azon részében volt, mely a stockholmi kir. könyvtárhoz jutott. A társaság könyvtára ezen ajándék által igen becses művel gyarapodott. Ezután Vámbéry Armin tartott előadást a Herat és Merv közti vidékről, részletesen ismertetvén ennek helyrajzi viszonyait, valamint terményeit, a lakosok jellemzését. Városai: Merv, Herat, Pendsch és Bala Murgab a fejlettség alacsony fokán állanak, minek okát a közlekedés hiánya, a lakosok egymástól való elszigeteltsége képezi. Majd áttért Oroszország és Angliának Turkomániában történt hódításaira. Érdekesen írta le a közép-ázsiai népek szokásait, viseletét, majd a jelen viszonyokat. Részletesen fejtegette, mily nagy horder-jű India Angliára, ugyanarra, hogy ha Angolország elveszítené Indiát, koldusbotra jutna. India valóságos dinamit-gyár, melyhez ellenséget bocsátani nem szabad, különben felrobban és összedől vele Angolország is. Ezért őrzi Anglia oly féltékenyen India kulcsát: Heratot, ezért igyekszik megakadályozni, hogy Oroszország annak közelében is tért foglaljon. Európának Ázsiára való befolyása kétféle, egy mint üdvös és nem üdvös. Oroszország befolyása nem üdvös, mert az által csupán határait igyekszik terjeszteni; nem úgy Anglia, ki hódításai mellett a kultúra terjesztését tűzte ki feladatának. A tetszéssel fogadott beszédet zárt ülés követte.

MI UJSÁG?

„Az osztrák-magyar monarchia irásában és képben.” Rudolf trónörökös 6 fősége e hó 4-ikén az országos kiállítás ünnepélyes bezárására a fővárosba érkezvén, felhasználta az alkalmat, hogy budapesti felfügglő bizottságát összehívja, a munka eddigi előrehaladásáról magának tudomást szerezzen és a szakszerűségét, Wohlgenuth-fregatt kapitány kíséretében pont 9 órakor érkezett meg az akadémia palotájába, hol az egybegyűlt bizottsági tagok, élőkön Pulszky Ferenczcel, fogadták. Jókai Mór mindenképp előtt a bizottságba ujonnan meghívott tagokat: Pauler Gyulát, Salamon Ferenczet és Szabó Józsefet mutatta be ő felségének, ki úgy ezekkel, mint a többi jelen voltakkal kezelt fogva néhány szóval megnyitotta az ülést, melyen jelen voltak: Pulszky Ferencz, Jókai Mór, Szabó József, Szilárdy Sándor, Harkányi Frigyes, Hegedűs Sándor, Wekerle Sándor, Salamon Ferencz, Szalay Imre, Péchy Imre, Pauler Gyula és Nagy Miklós. Először is Jókai Mór tett előterjesztést az eddigi szerkesztési munkálatokról s jelentette, hogy az előrajz (prospektus) a megállapított szöveggel sajtó alatt van s nov. 15-én ki fog adni, míg az első füzet december 1-ére lesz kész. Péchy Imre, az államnyomda igazgatója az előrajz néhány már kinyomott példányát s a már kész metszetek levonatait mutatta be, míg a művészi bizottság külföldön levő elnöke, Keleti Gusztáv helyett Nagy Miklós az újabban elkészült rajzokat terjeszté elő. — A november 15-én megjelenő előrajzban a következőképp képek lesznek: „Dévány a Dunával” Ligeti Antaltól, „Mátyás király arcképe”, „Alföldi táj” Mészöly Gézától, „Attila kincsei”, „Oskori fegyverek és eszközök” Dörre Tivadartól, „Szolnoki heti vásár” Ebnertől, „Jászberényi ötos fogat” Vágó Páltól, s zárvinette Benczur Gyulától. Az ülés fél óráig tartott s a trónörökös ismételtén kifejezte elismerését a munka előhaladásáért. A magyar farnetszeteket kitűnőnek mondotta. A trónörökös az akadémiából a kiállítás területére hajtatott.

A trónörökös a kiállítás bezárási ünnepélyéről azonnal Gödöllőre ment, a királyné üdvözlésére, ki előtte való nap reggelén érkezett oda keleti utazásából. A trónörökös egy óráig időzött Gödöllőn, s onnan egyenesen Bécsbe utazott.

Kiállítási kitüntetések. Hír szerint a kiállítás főtisztviselői a következők legfelsőbb kitüntetésekben fognak részesülni: Széchenyi Pál gr. kereskedelmi miniszter kapja a Lipót-rend nagykeresztjét és a belső titkos tanácsosi címet, Matkovits Sándor államtitkár és a kiállítás elnöke a Lipót-rend középkeresztjét, Zichy Jenő gr. másodelnök az I. osztályú vaskorona-rendet, Schmierer igazgató a II. osztályú vaskorona-rendet, Balogh Vilmos titkár, Széchy László és Splényi Ödön báró érdemeik elismeréséül a Ferencz József-rend lovagkeresztjét.

A szegárdi ref. templom jubileumát fényes ünnepélyekkel ülték meg. E templom kétszer is leégett s évtizedekig zárva volt. Most díszesen megújították, s a felavatás ünnepére Szász Károly mérnök is megjelent, kit a legmelegebb szívével fogadtak. Gróf Széchenyi Sándor tolnagegyi főispánnal együtt érkezett s az egyházmegye határán, a czecei állomásnál nagy közönség élén Mészáros János egyházmegyei főjegyző fogadta üdvözölő beszéddel. Kölesden megújult az ováció, ott Kálmán Dezső lelkesült volt a szónok. Szegszárdon a vonat közelgését mozdírlővések s harangzúgás jelezte, a pályaházban az összes hatóságok, felekezettek s egyetlek képviselői várták a vendéget, kit a megye részéről Gerenday szolgabíró, az egyház részéről Horváth Ignácz törvényszéki bíró, a hitközség részéről pedig Tóth Károly mérnök üdvözölték. A püspök aztán Perczel Dezső alispán négyes fogatán, lovas bandérium, zenekar kíséretében vonult a városba. A városbába előtt Hirling Ádám városi jegyző köszöntötte s huszonnégy fehér ruhás lány bokréta nyújtott. Másnap volt a templomi ünnep, nagy közönség részvételével, a vendég püspök hatóság imájával s beszédével, mely után urvacsoara-osztás és keresztelés következett. Majd százötven terítékű díszbéd fejezte be az ünnepélyek sorozatát.

A „Jogtudományi Közlöny” nov. 5-iki száma (45-ik) a következő tartalommal jelent meg:

A polgári peres eljárás reformjáról. Tóth Gáspár selmeczi ügyvédől. — Kisebb polgári peres-ügyi eljárásunk. Enyedy Lajos kir. járásbírótól. — Egy római zálogügylet (fiducia). Dr. Beliczay János kecskeméti jogakadémiai tanártól. — Törvénykezési szemle: A kereskedelmi üzlet átruházása a keresk. törvényben. Dr. Székely Miksa bpesti ügyvédől. — A jelzálog keresetekről. Fehér Kálmán komáromi ügyvédől. — Kulonfélek.

MELLEKLET: Curiai Határozatok. — A magyar királyi pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

HALÁLOZÁSOK.

Id. ESTERHÁZY MIKLÓS gróf elhunyt e hó 3-ikán Tatán 82 éves korában. Az agg főúr már régen betegeskedett. Tata vidéke nagy jötevőjét veszté benne, mert ha iskolát vagy templomot emeltek, sohasem fordultak hozzá hiába. A míg fiatalabb volt, a közélet terén is tevékenyen működött, de a mint ereje csökkent, visszavonult tatai magányába s ott töltötte utolsó napjait. Kétszer házassodott meg s mindkét neje meghalt; az elsőlt született Esterházy Miksa gróf, a magyar atletikai sport megalapítója, ki néhány évvel ezelőtt halt meg, a másodiktól pedig ifj. Esterházy Miklós gróf, az ismert sportman, kinek tatai versenystállója és kopófalkája egész Európában híres. Az elhunyt gróf maga is nagy sportsman s különösen szenvedélyes vadász volt.

Báró APOR KÁROLY temetése nagy részvét közt ment végbe Maros-Vásárhelyt e hó 3-ikán. Az Erdély közéletében jelentékeny szerepet vitt férfiú végzettségére küldöttségek is jelentek meg, továbbá az arisztokrácia számos tagja. A gyász-szertartást Lónhart Ferencz gyulafehérvári püspök végezte. A koporsót hatlovas gyászkocsin vitték a plebániatemplomba, hol gyászszó volt, ennek végeztével pedig a családi sírboltba szállították.

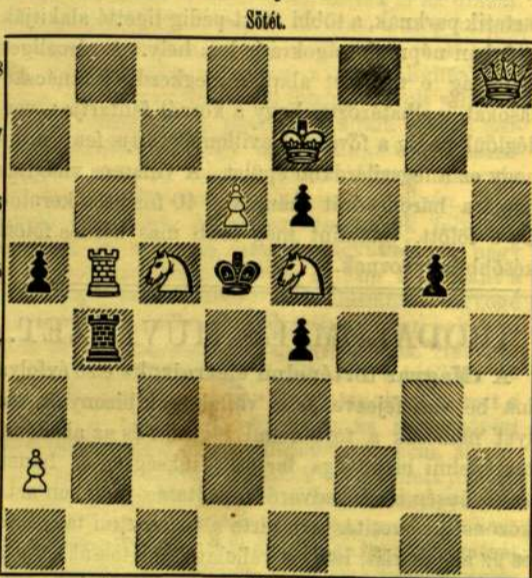
Elhunytak még a következő napok alatt: STAFFENBERGER ISTVÁN, kereskedő, a főváros egyik legtekintélyeseb polgári családjának tisztelt tagja, 70 éves korában. — SZÉCHY JÁNOS, Trencsénmegye volt szolgabírája, kit a szabadságharcban való részvételéért halálra ítélték, a magyarság ügyének mindig buzgó előmozdítója, 74 éves korában, a trencsénmegyei Csütörtökön. — CSATÓ FERENCZ, gymnasiumi rajztanár, Gyöngyösön. — NÉMETH IMRE, megyei számvevő, 44 éves korában, Aradon. — ABDAY JOZSEF, Abday Arisztid közegei tanár atyja, 83 éves korában, Ecsen. — TANHOFFER GYULA, a gr. Károlyi-féle uradalom gazdatisztje, 47 éves korában, Nagy-Károlyon. — PALOTAI (Hirschler) FÜLÖP, a budapesti Lukács-fürdő tulajdonosa, hosszabb ideig a császárfürdő bérletje, Abbaziában. — KRUPETZ EDE telek-könyvvizető, Galántán, 42 éves korában. — SCHÄFFER ADOLF, a szabadságharcban honvédhadnagy, 68 éves korában, Szabadkán. — JUHÁSZ PÉTER, a Korinticeza látogatói előtt jól ismert „Juhász bácsi”, ki vendéglős volt itt, a Rózsahegyen elhunyt. — DOBT BÉLA,

tisztviselő, 26 éves korában, Ungvárt. — PÁCH BENJAMIN, derék iparos, Miskolcon; ugyanott REISZ MÁRKUS, 68 éves korában. — GYORGYEVICS VOJTN, szerb királyi mérnökari főhadnagy, Budán. — NAGY FERENCZ, mérnök és földbíró, 72 éves korában, Kis-Kőrösön. — SZILI TÖRÖK JÁNOS, kataszteri becsőbiztos, 67 éves korában, Szegeden. — Id. SZTRÁNYAVSZKY FERENCZ, közkezdvelségu polgár, okt. 30-ikán a Zsolna melletti Várnán.

KOMLÓSSY LISZLÓNÉ szül. Wirth Alojzia, a főv. biz. tag és a József-város kerületi előjárójának neje. — MRHALKOVICS TIVADARNÉ szül. Ráth Irén, 31 éves korában, Veszprémben és Arácson temették el. — FISCHERNÉ szül. Schütz Emma, nemes szivű nő, Pozsony város előkelő társaságának egyik tisztelt agg hölgye. — ALBRECHT FRIGYESZ szül. Brana Klára, Székesfehérvárt. — ÖZV. KONDI SÁNDORNÉ, szül. Fassie Zenobia, Csehben. — YESSEY VIKTORNÉ, szül. Kenessey Mária 39 éves korában, Debreczenben. PÁSZTÉLYI MÁRIA, Pásztélyi János, munkási püspök nővére, 43 éves korában, Ungvárt.

SAKKJÁTÉK.

1855. számú feladvány. Hofmann F.-től.

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

Az 1348. sz. feladvány megfejtése.

Kondelik K.-től.

Megfejtés.

- Világos. Sötét. 1. B4-g4 --- Bb5-h3 (a) 2. Hb2-a4 --- Kd5-c4 3. He6-c5 + d6-d5 4. Bg4-e4 matt. 2. ... Ha1-b3 + 3. Ka5-b4 t. sz. 3. Hb2-a4 stb.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. Andorfi S. — Kovács J. — Az Erkel-sakk-társaság nevében: Exner Kornél. — Lubochán: Okál János. — A pesti sakk-kör.

HETI NAPTÁR. November hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Izraelita
8	D 24 B A. olt.	D 23 Gottfried	27 F 21 N. vt.
9	H Tivadar vt.	Tivadar	28 Terencz
10	K Avelini András	Jámber	29 Anasztázia
11	S Márton pk.	Márton	30 Zenób
12	C Jozsátf. pk.	Jónás	31 Epimák
13	P Szaniszló hv.	Birics	1 November
14	S Jukund pk.	Lev. n	2 Azandín

Holdváltozások: ☾ Első negyed 14. 11 óra 15 pk. este.

Tartalom.

Szöveg: Báró Apor Károly. — 1885. (Költemény.) Szász Bélától. — Homokból font kötelek. (Regény.) — Kurucziratok Vasmege levéltárában. — A Balkán-zavargások színhelyéről. — Szőlősmódok és közmondások eredete. — Sándor Mátyás. Verne Gyula regénye. — A villamos világítás köréről. — Egyveleg. — Az utolsó nap. — Alagutak és hegyfürdők. — A pokol kapujának felrobbantása. — A kiállítás utolsó napja. — Irodalom és művészet. — Közintézetek és egyetlek. — Mi újság? — Halálozások. — Sakkjáték. — Heti-naptár. — Képek. — Báró Apor Károly. — Homokból font kötelek. — Török nizam-csapat utóközben. — Bolgár önkényesek Ruscsukban a török határ felé indulás előtt. — Szerb tartalékosok utban Nis felé. — Az országos kiállítás órei. (8 kép.) — A kiállítás látogatói. Bosnyák parasztok. Felvidéki tót nő és alföldi román nő. A keleti pavillon. Erdélyi szászok. —

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható — az osztrák tartom. számára Szelinszki György cs. k. egyet. könyvtáránál, Bécsben 1, Stefansplatz 6.

NALA ÉS DAMAJÁNTI

Hindu rege a Mahá-Bhāratából.

Szanszkritből fordította

FIÓK KÁROLY.

Ára füzve 1 frt.

Ára vászonkötésben 1 frt 60 kr.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható — az osztrák tartományok számára Szelinszki György cs. kir. egyet. könyvtáránál Bécsben 1, Stefansplatz Nr. 6.

DÖNTVÉNYTÁR.

A magyar kir. Curia a Budapesti kir. ítélőtábla és a pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai.

Kiadja a JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY szerkesztősége.

- Uj folyam. I. kötet. (XXIX. folyam.) Ára füzve 2 frt. Uj folyam. II. kötet. (XXX. folyam.) Ára füzve 2 frt. Uj folyam. III. kötet. (XXXI. folyam.) Ára füzve 2 frt. Uj folyam. IV. kötet. (XXXII. folyam.) Ára füzve 2 frt. Uj folyam. V. kötet. (XXXIII. folyam.) Ára füzve 2 frt. Uj folyam. VI. kötet. (XXXIV. folyam.) Ára füzve 2 frt. Uj folyam. VII. kötet. (XXXV. folyam.) Ára füzve 2 frt. Uj folyam. VIII. kötet. (XXXVI. folyam.) Ára füzve 2 frt. Uj folyam. IX. kötet. (XXXVII. folyam.) Ára füzve 2 frt. Uj folyam. X. kötet. (XXXVIII. folyam.) Ára füzve 2 frt. Uj folyam. XI. kötet. (XXXIX. folyam.) Ára füzve 2 frt.

Előbb megjelent:

- I-II. folyam --- frt 2. --- VIII-IX. folyam egyenként --- frt 2. --- III-VI. folyam egyenként --- frt 2. --- X. folyam --- frt 3.50 --- VII. folyam --- frt 2.50 --- XI-XXVIII. folyam egyenként frt 2. ---

Tárgymutató a Döntvénytár

(m. kir. Curia semmitőszéki és legf. ítélőszéki osztályának elvi jelentőségű határozatai)

I-XV-dik, XVI-XXV-dik és XXVI-XXVIII-dik régi és új folyamának I-X-dik kötetéhez.

Szerkesztette Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Ára füzve egy-egy kötetnek 2 frt 80 kr. — Angolvázsonba kötve 3 frt 60 kr.

A „FRANKLIN-TÁRSULAT”

kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható — az osztrák tartományok számára Szelinszki György cs. k. egyet. könyvtáránál Bécsben, I, Stefansplatz 6.

az 1886-ik évre szóló általánosan kedvelt dús tartalmu

NAPTÁRAK

ugymint:

- ISTVÁN BÁCSI NAPTÁRA. XXXI. évfolyam. Képekkel. Alapítá Majer István. Füzve 50 kr. PROTESTÁNS UJ KÉPES NAPTÁR. XXXII. évfolyam. Szerkeszti Dázs Sándor. Füzve 50 kr. FALUSI GAZDA NAPTÁRA. XXII. évfolyam. Szerkeszti Sporzon Pál. Füzve 80 kr. LIDERCZ-NAPTÁR. XXV. évfolyam, képekkel; tartalmaz büneseteket, csodálatos tünemények-, tündéregéket, vadász és utikalandokat stb. Füzve 60 kr. HONVÉD-NAPTÁR (egyuttal katonai naptár), szerkeszti Áldor Imre. XIX-dik évfolyam. Füzve 60 kr. NÓN NAPTÁRA. XVIII. évfoly. Képekkel. Füzve 60 kr. SZÉKELY-EGYELETI KÉPES NAPTÁR. Szerkesztő-bizottság: Bochkor Károly, Buzogány Áron, Deák Farkas, Imecs Jákó, Nagy Gábor, Szász Károly, Szilágyi Sándor, Turóczy Adolf. V-dik évfolyam. Füzve 25 kr.

- BORÁSZATI NAPTÁR. Szerkeszti Nyári Ferencz. XIII. évfolyam. Füzve 80 kr. NEVESSÜNK! Uj humorisztikus naptár. XVII. évfolyam. Képekkel. Füzve 40 kr. A MAGYAR NÉP NAPTÁRA. Szerkeszti ifj. Tatár Péter. Képekkel. XXXI-ik évfolyam. Füzve 25 kr. HATÁRIDÓ-NAPTÁR, mindennemű hivatalnokok, ügyvédek, jegyzők, orvosok, gazdatiszték, utazók és üzerek számára, hasznos jegyzetekkel és 366 üres lappal ellátva, írópapíron és kemény kötésben 1 frt 20 kr. SPORT-NAPTÁR. Szerkeszti Fenyő Sándor. I. évfolyam. Vázsonba csinosan kötve 2 frt. UJ FALI NAPTÁR egész iv 20 kr. NEUER ILLUSTR. VOLKS-KALENDER für Ungarn u. Siebenbürgen. XXI. Jahrgang. Geheftet 50 kr. WANDKALENDER, ein ganzer Bogen. -0 kr.

MÖSSMER JÓZSEF

rumburgi vászon raktára „a menyasszonyhoz”

Budapest, koronaherezeg-(uri)-utca 12. sz.

a szibárus-utca sarkán, az új postapünetnek szemellenbén b. Orcy-féle ház:

ajánlja gazdagon felszerelt raktárát a legjobb fajta rumburgi, irlandi, hollandi, kreasz, fonal és lepedő-vázsonkból; asztali készletekből 6, 12 és 24 személyre, ágyművekből, osinvat-, jaquard-, damaszt-, gradl- és kávéabroszokból, törülközők, angol és francia batist, valamint szilés és irlandi vázson-szebekendők, asztal- és ágyművekből, flanel-, takarókból, zsinór-, pigné- és szines ruha-barkatkból, flanel-, wattmoll-, chiffon, angol shirting és oxfordból. Nagy raktár kész mási és főrli-ingekből, nadrágok-, csizmetek-, alás-szoknyák-, lepedők-, párnák-, harisnyák- és kápczák, himzett vázson- és batist szélékből, betétek-, csipkék-, kszelők- és gallérok, valamint teljes gyermek-fúlszerelésekből.

Kiházásitási készletek, minden nagyságban a legjobban eszközöltetnek. — Az árak a legolcsóbbak valamennyi jóesert szilárd czegekéi között, a hol jó és nehéz vázson adatik. Árjegyzékek kívánatra megküldetnek, s vidéki megrendelések után-vét mellett azonnal a legpontosabban teljesítetnek. 2478

Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható — az osztrák tartományok számára Szelinszki György cs. kir. egyetemi könyvtáránál, Bécsben, I, Stefansplatz Nr. 6.

EGY RÉGI UDVARHÁZ

UTOLSÓ GAZDÁJA.

GYULAI PÁL

DÖRRE TIVADAR RAJZAIVAL.

HARMADIK KIADÁS.

Ára füzve 1 frt 40 kr. Díszkötésben 2 forint.

GYULAI PÁL

KÖLTEMÉNYEI

Második bőv. kiadás A KÖLTŐ ARCZKÉPÉVEL. Ára füzve 4 frt, díszk. 5 frt.

BARTÓK LAJOS.

KÁRPÁTI EMLÉKEK.

KÖLTEMÉNYEK Spányi B. eredeti rajzaival. Ára füzve 2 frt. Ára díszkötésben 3 forint.

Pálffy Albert.

Egy mérnök regénye.

Két kötet. Kiadja a Kisfaludy-társaság. Ára füzve 3 frt vászonkötésben 3.60.

BENICZKYNÉ BAJZA LENKE.

NEM ISMERM A MULT TÖRTENETÉT

REGÉNY. Ára füzve 1 frt 20 kr.

